



Acta Publica

RAPPORT 2024:04

Kidnapparna

En kartläggning av dömda för människorov i Sverige

-
- Antalet dömda för människorovsbrott har tredubblats sedan 2015
 - Stor granskning av gärningspersonerna och motiven bakom kidnappningar
 - Narkotika, förnedring och kraftigt våld vanliga inslag vid människorov

Sammanfattning

Ett av de mest brutala och omrapporterade fallen under våldsvågen 2023 var dubbelmordet på två 14-åriga pojkar från Nyköping. Efter att ha varit försvunna en tid hittades först den ena pojken död i ett skogsområde i Ösmo i Nynäshamns kommun i slutet av juli. Några veckor senare hittades även den andre pojken död i ett skogsområde i Upplands-Bro, av en kvinna som var ute och plockade svamp. Tesen i utredningen är att pojkarna först har kidnappats på två olika platser i Stockholms län, för att sedan mördas. Flera personer sitter i skrivande stund frihetsberövade för inblandning i människoroven, som är den juridiska benämningen på kidnappningar.

Att kidnappningar slutar med dödsfall tycks vara sällsynt. Men människorov är en typ av brott som leder till mycket svåra konsekvenser hos de utsatta. Ofta utövas allvarligt våld som kan ge fysiska besvär under lång tid efteråt. Det är fråga om traumatiska händelser som sätter djupa spår hos brottsoffren även på ett psykiskt plan, exempelvis i form av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), sömnsvärigheter, oro och mer inskränkta levnadsvanor. Ett pågående människorov slukar också stora resurser hos polisen, då liv kan stå på spel och snabba och omfattande insatser är avgörande. Det säger sig självt att den här typen av brott innebär höga kostnader, såväl för de enskilda individerna som för samhället.

Flera poliser från olika platser i landet, samtliga med lång erfarenhet av att jobba mot grov brottslighet, uppger för Acta Publica att de upplever att människorov har blivit allt vanligare. Trots detta har lite varit känt om kidnappningar på svensk mark. Nu kan dock Acta Publica presentera en unik kartläggning av samtliga fällande tingsrättsdomar om människorov under åren 2015 till och med juni 2024. Den visar bland annat att antalet domar har mer än fördubblats, från ett 20-tal om året i början av den undersökta perioden till ett 50-tal per år på senare tid. Under den undersökta perioden har cirka 940 personer dömts i tingsrätten för inblandning i kidnappningar, genomförda eller planerade sådana. Även när det gäller antalet dömda syns en mycket tydlig ökning under årens gång.

Granskningen visar att det allra vanligaste motivet till kidnappningar är ekonomiskt och att hälften av domarna kan kopplas till narkotika. Även ren hämnd eller viljan att skada någon har legat bakom många brott. Förnedring av kidnappningsoffren – som att de har tvingats pussa någons skor, fotograferats i kränkande situationer eller blivit kissade och spottade på – är ett vanligt inslag och förekommer i var fjärde dom. I flera fall kan Acta Publica se att behandlingen har övergått i närmast tortyrliknande situationer, där den kidnappade exempelvis har blivit skenavrättad, mycket svårt misshandlad eller till och med har dött. Drygt var femte dömd kan kopplas till olika kriminella grupperingar.

Trots kidnappningarnas många gånger grova karaktär, och trots att den mediala bevakningen av brottslighet generellt har varit intensiv de senaste åren, så är utvecklingen vad gäller människorov under- rapporterad.

En förklaring till det kan vi hitta genom att se på brottsoffren. Ofta är det socialt utsatta personer eller individer som redan ingår i kriminella miljöer. Helt enkelt personer som kanske inte väcker särskilt starka sympatier, inte kan göra sina röster hörda eller ges samma uppmärksamhet som en kidnappad företagsledare eller rapartist.

Konsekvenserna för brottsoffren blir ofta mycket svåra. Granskningen visar att många lider av både fysiska och psykiska skador under lång tid efter händelsen. Det finns exempel på personer som har förlorat vänner, hem, livsverk eller vårdnad av barn.

Om Acta Publica

Acta Publica är Sveriges ledande researchföretag. Vi erbjuder kraftfulla researchverktyg, professionella kartläggningar, utbildningar och föreläsningar.

Med eget underrättelsearbete kartlägger Acta Publica organiserad brottslighet och aktörer inom religiös och politisk våldsbejakande extremism. Kartläggningarna syftar till att identifiera individer, bolag och organisationer som utgör annars svårdetekterad risk och som ytterst hotar det demokratiska samhället.

Pro bono publico använder vi vår researchkapacitet och våra informationstillgångar till att undersöka företeeser och förhållanden i samhället som annars inte hade blivit belysta. Denna rapport är ett exempel på detta arbete. Fler rapporter finns för gratis nedladdning på vår hemsida, där läsaren också kan sätta upp sig på en sändlista för kommande rapporter.

Acta Publica är en registrerad bifirma till Panoptes Sweden AB. Rapporten har inte tagit emot extern finansiering och utomstående har inte haft inflytande på innehåll eller utformning. Ansvarig utgivare är Mikael Ekman.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Om Acta Publica	4
Inledning	6
Metod	8
Om människorovet och dess konsekvenser	10
Vad säger statistiken?.....	12
Domarna.....	18
Motiv.....	18
Narkotika	23
Förnedring	24
Tortyrliknande misshandel.....	26
Dödliga kidnappningar.....	27
Kända fall.....	31
Geografisk spridning.....	32
De dömda	35
Kön och ålder.....	35
Rubriceringar och påföljder.....	37
Gängkopplingar.....	38
Brottsoffren.....	44
Konsekvenser för de kidnappade.....	44
Vilka är det som kidnappas?	47
Barn.....	49
Analys	50
Läs fler rapporter från Acta Publica	53

Foto på förstasidan: Istock, credit: sb-borg

Övriga bilder: Polisens förundersökningsmaterial

Inledning

Våren 2020 börjar foton på rapartisten Nils “Einár” Grönberg spridas på sociala medier. De visar hur han har slagits blodig och blivit förnedrande behandlad. Efter några dagar bekräftas att åklagare har inlett en förundersökning om människorov och rån.

Händelsen kom att bli ett av de mest uppmärksammade krimfallen under 2021, då det väcktes åtal mot stora delar av det så kallade Vårbynätverket och kidnappningen var ett av många brott som ingick. Två andra rapartister åtalades också, för inblandning i tidigare kidnappningsplaner respektive det utförda människorovet. Syftet verkar ha varit att lägga beslag på Einárs tillgångar och de förnedrande bilderna togs för att kunna användas som utpressningsmedel. Under själva kidnappningen blev han rånad på en Rolexklocka och senare fick han lämna ifrån sig ett vapen och två guldkedjor. En tid efter händelsen försökte man pressa Einár på mer pengar, bland annat under hot om att annars publicera bilderna.

Att det blev mycket rapportering i fallet Einár är inte särskilt märkligt. Det hade alla ingredienser som krävs: kända personer, kopplingar till kriminella nätverk, mycket grov brottslighet och spektakulära detaljer. Det är heller inte ensamt om att lyftas fram i medierna. Genom åren har flera andra människorovsfall uppmärksammats stort, som kidnappningarna av Siba-vd:n Fabian Bengtsson och “Uppsalastudenten”, den så kallade Bunkerläkaren och tortyrnatten på Solna kyrkogård.

Självfallet har fler än de nu nämnda offren blivit utsatta för kidnappningar. Faktiskt långt många fler. Men även om enskilda fall kan få uppmärksamhet, så är utvecklingen i stort inte alls väldokumenterad – det saknas exempelvis svenska forskningsrapporter eller myndighetsanalyser på området. Kanske är det därför som det har gått lite under radarn att domarna om människorov faktiskt har ökat och att allt fler döms för den här typen av brott, något som Acta Publica nu kan visa med denna rapport.

En förklaring till att det har fått så lite uppmärksamhet kan vi kanske hitta genom att titta på dem som utsätts för människorov. Inte sällan handlar det om personer som på olika sätt själva har varit inblandade i kriminell verksamhet, där kidnappningen kan grunda sig i en narkotikaskuld eller vara hämnd för något tidigare våldsdåd. För att låna från den norske kriminologen Nils Christies teori så handlar det alltså knappast om några “idealiska offer”, det vill säga svaga men

oklanderliga personer som får omgivningens sympatier och ses som legitima brottsoffer. Sannolikt har utvecklingen också drunknat i nyhetsfloden, där den ska konkurrera med rapporteringen om skjutningar och sprängningar – brott som syns och märks mer och på ett helt annat sätt än kidnappningar påverkar en vidare krets av människor.

Hur det än är så är människorov mycket grova brott, som får långtgående konsekvenser på flera plan. Brottsoffren kan få fysiska och psykiska men som påverkar dem under lång tid. Även deras anhöriga kan tvingas genomleva traumatiska upplevelser, då en närstående plötsligt försvinner och riskerar att befinna sig i stor fara. När polisen larmas om en pågående kidnappning sätts omfattande resurser in. Kort sagt är samhällets kostnader för den här typen av brottslighet mycket höga – och det förtjänar att uppmärksammas mer än vad som hittills har gjorts.

Metod

Acta Publica har gått igenom cirka 380 fällande tingsrättsdomar rörande människorov från januari 2015 till och med juni 2024. Utifrån de kontroller som Acta Publica har gjort mot tingsrätterna motsvarar det i princip samtliga fällande domar som behandlar den här brottsligheten. Tingsrättsdomar kan överklagas, men huruvida domsluten har fastställts eller ändrats i högre instans har inte undersökts i rapporten.

Det är vanligt att ett människorov utförs av flera personer. Totalt har 939 unika dömda identifierats i materialet. Den verkliga siffran på hur många personer som har varit inblandade i kidnappningar under de här åren lär dock vara betydligt högre än så. I många mål finns det även en eller flera oidentifierade gärningsmän och det finns sannolikt också ett mörkertal av kidnappningar som aldrig ens anmäls eller fall där förundersökningen läggs ned.

En klar majoritet av brottsrubriceringarna gäller människorov eller mindre grovt människorov, men även till exempel medhjälp, förberedelse, stämpling, anstiftan eller försök till människorov ingår i underlaget.

Exakt hur många människorov som det handlar om är svårt att säga, eftersom det förekommer att domar rör flera kidnappningar. I en del fall är det samma gärningsperson eller gärningspersoner som har utfört flera kidnappningar, i andra fall är det en och samma målsägande som har blivit utsatt för kidnappning vid flera tillfällen. Det händer också att domar från olika tidpunkter handlar om en och samma händelse, till exempel om en tidigare oidentifierad gärningsman senare har kunnat knytas till fallet.

Utifrån domarna har Acta Publica kartlagt samtliga dömda för människorovsbrott under perioden 2015 till och med juni 2024 och undersökt hur gruppen ser ut när det gäller ålder, kön och påföljd. Via Acta Publicas slutna källor undersöks även hur många av de dömda som har kopplingar till mc- och nätverkskriminalitet.

Sammanställningen av domar har också analyserats för att se hur utvecklingen sett ut över tid, samt hur den geografiska utbredningen ser ut. Acta Publica har vidare undersökt hur många av människoroven i sammanställningen som har lett till dödsfall och hur vanligt det är att narkotika eller förnedringsinslag förekommer.

Att det finns en koppling till narkotika kan innebära flera saker, men det ska tydligt framgå i domen att så är fallet. Det kan handla om att själva händelsen är narkotikarelaterad, exempelvis att anledningen

till kidnappningen är en narkotikaskuld. Står det uttryckligen i domen att en eller flera gärningsmän har varit påverkade eller att brottsoffret har drogats, så har även det identifierats som en narkotikakoppling. Däremot har det inte räknats som en narkotikakoppling att en person har dömts för narkotikabrott i samma dom, om narkotikabrottet och människorovet har skett vid olika tillfällen. Inte heller om det bara kan anas av sammanhanget att det verkar röra sig om narkotikaaffärer har det klassats som en koppling till narkotika. Narkotikakopplingar kan alltså i själva verket finnas i fler domar än som har identifierats här.

Det som ingår i förnedring är exempelvis att brottsoffren har tvingats klä av sig nakna eller att de har filmats eller fotograferats under kidnappningen. Det kan också innebära att filmer och bilder har spridits via sociala medier eller att gärningspersonerna har hotat med att de ska spridas. Andra exempel på förnedring är att brottsoffren har blivit kissade eller spottade på, att vapen eller andra föremål har stoppats in i munnen eller att de har tvingats pussa någons skrev eller skor. Offren kan också ha blivit behandlade som djur, till exempel genom att de har fått ha hundkoppel på sig. Tortyrliknande misshandel, som inte innehåller de förnedringsinslag som beskrivits ovan, har inte räknats in som förnedring i sammanställningen.

Även motiven för kidnappningarna har kartlagts. Vid genomläsning av domarna har flera olika syften med brotten framträtt, och de har kategoriserats enligt följande:

- Ekonomiskt motiv
- Hämndmotiv
- Våldsmotiv
- Sexuellt motiv
- Hedersrelaterat motiv
- Vårdnadsrelaterat motiv
- Annat motiv, som inte nämns ovan

För varje dom har ett eller flera motiv angetts. Observera att det som anges är Acta Publicas bedömning av varför kidnappningen har inträffat, vilket kan skilja sig från åklagarnas beskrivning av motivet för brottet.

Allt material som kommer från externa öppna källor källhänvisas löpande i texten. Med respekt för den personliga integriteten och för att undvika identifiering har Acta Publica valt att inte källhänvisa till specifika målnummer i denna öppna rapport.

Om människorovet och dess konsekvenser

Kidnappning är det mer vardagliga ordet för det som i lagboken kallas människorov. Längre ned kommer vi att gå igenom vad den här typen av brott kan få för konsekvenser – dels för de utsatta, dels för polisens arbete med att utreda dessa händelser. Men först kan det vara på sin plats att reda ut vad som enligt lag räknas som ett människorov.

Brottet människorov ingår i brottsbalkens 4 kapitel, “Om brott mot frihet och frid”. Enligt lagtexten gör den sig skyldig till människorov som “bemäktigar sig och för bort eller spärrar in ett barn eller någon annan med uppsåt att skada honom eller henne till liv eller hälsa eller att tvinga honom eller henne till tjänst eller att öva utpressning”. Människorov brukar kallas en “kvalificerad form av olaga frihetsberövande”.¹ Medan det sistnämnda brottet *bara* innebär att man för bort, spärrar in eller på annat sätt berövar en person friheten, kräver människorov nämligen att fler villkor uppfylls.

Även vid människorov ska frihetsberövandet bestå i att offret förs bort eller spärras in. Utöver det måste gärningsmannen i samband med detta ha “bemäktigat sig” offret.² Det innebär att gärningsmannen ska ha skaffat sig en maktposition över personen, som “består tills vidare”. Det kan gärningsmannen ha gjort med hjälp av hot eller våld, som att brottsoffret varnas om allvarliga konsekvenser om hen inte gör som förövaren säger eller att gärningsmannen slår eller håller fast den utsatta. Det krävs i regel tvång och att offret inte följer med frivilligt, men det finns också fall där omständigheter är sådana att offret inte har haft några andra realistiska alternativ än att följa med. Så kan exempelvis vara fallet om det har varit en hotfull stämning innan och under bortförandet. Det är inte heller så att brottsoffret måste ha gjort motstånd för att det hela ska räknas som ett bemäktigande.

Utöver bemäktigandet krävs vid människorov att det har funnits ett uppsåt hos gärningsmannen att skada eller utpressa offret, eller tvinga honom eller henne till att utföra en tjänst. Däremot måste inte det som uppsåtet har handlat om ha blivit verklighet för att ett människorov

1 Avgörande från Högsta domstolen, B 549-19.

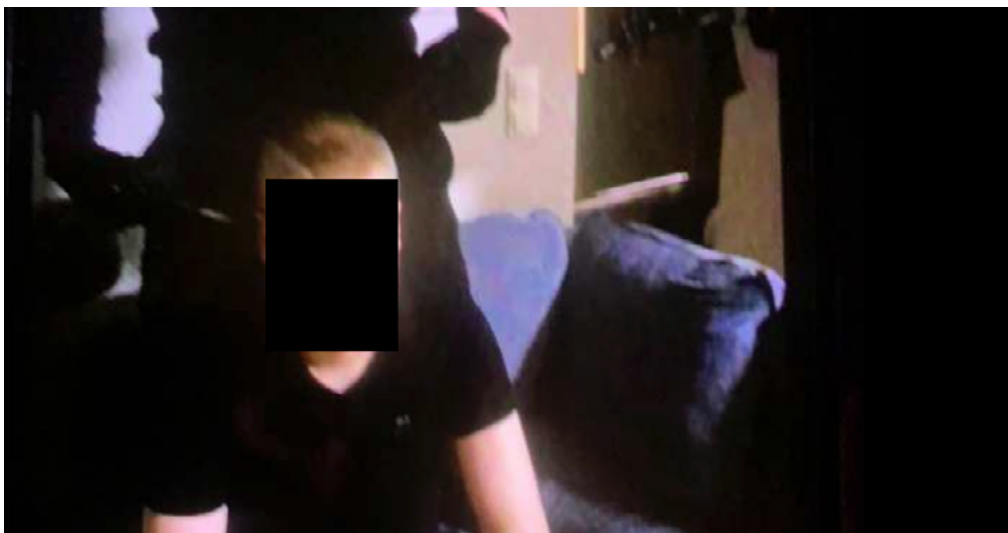
2 Avgörande från Högsta domstolen, B 549-19.

ska ses som fullbordat. Men *om* det har det, så kan man dömas för både människorovet och exempelvis utpressning, misshandel eller sexualbrott – allt beroende på vad gärningsmannen har gjort i samband med kidnappningen.

Straffet för den som gör sig skyldig till människorov är fängelse från fyra år upp till livstid. Är brottet mindre grovt är maxstraffet sex års fängelse. Detta gäller efter den senaste lagändringen som gjordes rörande människorovsbrottet, som trädde i kraft 2009.³

Ett människorov är en mycket allvarlig och potentiellt livsfarlig händelse. Det säger därför sig självt att det ges hög prioritet om ett sådant brott kommer till polisens kännedom. Det betyder i sin tur att en pågående kidnappning ofta slukar enorma resurser för polisen. Det kan behöva dras i gång spaning, liksom telefonavlyssning och -spårning. Förhandlare kan kallas in, för att exempelvis stötta anhöriga som står i kontakt med kidnapparna. Ibland krävs hjälp av insatsstyrkan för att få den kidnappade personen fri. Ett människorov får med andra ord stora konsekvenser för polisens arbete och tar kraft från andra insatser och utredningar, inte minst vid kidnappningar som drar ut på tiden.

För den som utsätts kan konsekvenserna bli livslånga. Händelsen kan leda till ett svårt trauma som följer med resten av livet, särskilt om det är en långvarig kidnappning med fysisk och psykisk misshandel. Förutom fysiska skador som ibland kräver sjukhusvård och ger bestående men, kan brottsoffret också få stora psykiska besvär, som panikångestattacker, sömnsvårigheter, rädsla, oro, PTSD och depression.



Anhöriga till en man som kidnappats fick bilder skickade till sig, där offret var omringat av gärningsmännen och vapen riktades mot honom.

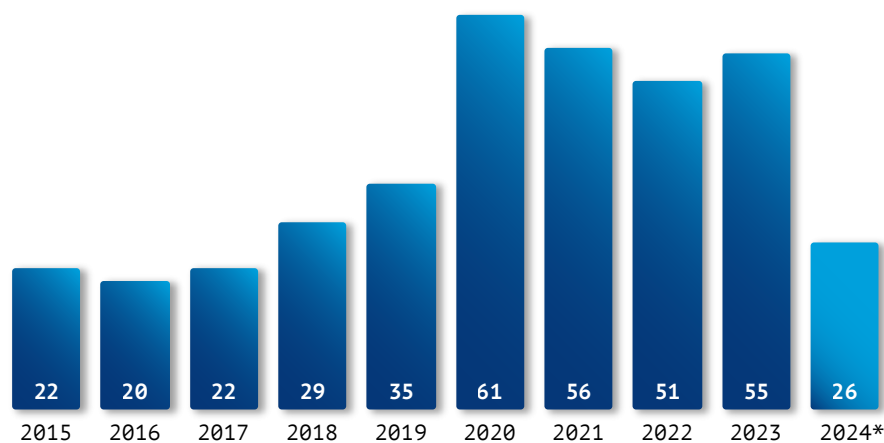
3 "Straffet för mord m.m.". Prop. 2008/09:118. [Länk](#)

Vad säger statistiken?

För att få en bild av hur utvecklingen vad gäller människorov har sett ut de senaste åren har Acta Publica jämfört statistik från flera olika källor. När det gäller domar, så har antalet fällande människorovsdomar per år mer än fördubblats sedan 2015. Mellan 2015 och 2017 kom det ett 20-tal domar per år, medan det på senare år handlar om över 50 domar årligen.

Fällande människorovsdomar per år

Tingsrättsdomar där minst en person har dömts för någon typ av människorovsbrott. *Siffrorna för 2024 avser första halvåret.

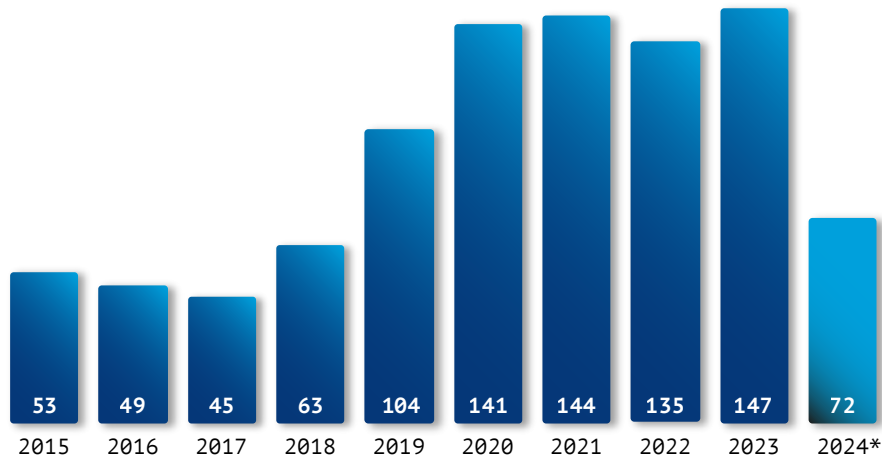


Källa: Acta Publica

Antalet dömda personer följer samma utveckling. Enligt Acta Publicas sammanställning dömdes drygt 50 personer 2015, medan motsvarande siffra 2023 var nära 150 personer – alltså ungefär en tredubbling. Den generella trenden är att mellan 2015 och 2017 låg antalet stabilt på en lägre nivå, för att 2018 börja öka och från 2020 stabilisera sig på en högre nivå.

Dömda för människorovsbrott per år

Personer som har dömts i tingsrätten för någon typ av människorovsbrott.
*Siffrorna för 2024 avser första halvåret.

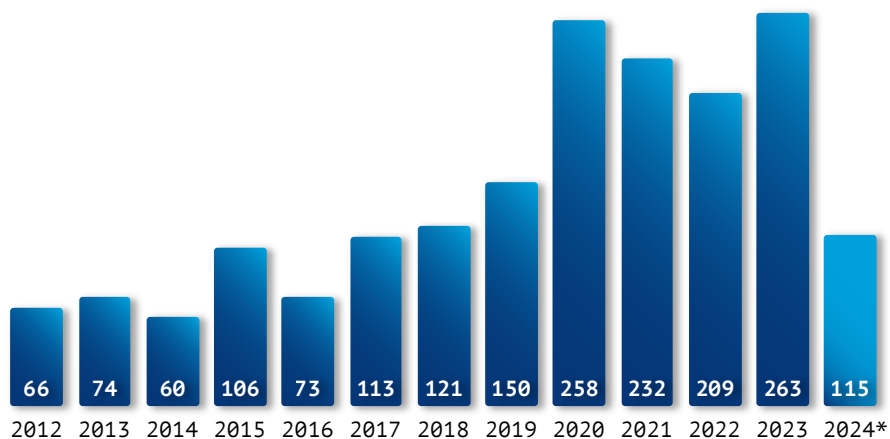


Källa: Acta Publica

Även i Åklagarmyndighetens statistik över väckta åtal går det att se en liknande trend. Statistiken gäller per person som har åtalats för olika typer av människorovsbrott. Det går att se en tydlig ökning mellan 2012 och 2023. År 2012 åtalades knappt 70 personer för människorovsbrott⁴, medan motsvarande siffra 2023 var drygt 260, det vill säga mer än en tredubbling.

Åtal för människorovsbrott

Antal brottsmisstankar rörande alla typer av människorovsbrott, där åklagaren tagit beslut om att väcka åtal. *Siffrorna för 2024 avser första halvåret.



Källa: Åklagarmyndigheten

4 Följande rubriceringar ingår: anstiftan av försök till människorov, anstiftan av människorov, anstiftan av människorov, mindre grovt, förberedelse till människorov, försök till människorov, försök till människorov, mindre grovt, medhjälp till försök till människorov, medhjälp till människorov, medhjälp till människorov, mindre grovt, människorov, människorov, mindre grovt, stämpling till människorov och underlåtenhet att avslöja människorov.

Domstolsverket har statistik över inkomna respektive avgjorda brottmål i tingsrätterna. Tittar man på mål där det i stämningsansökan finns brottsmisstankar som gäller någon typ av människorovsbrott, så syns en successiv ökning mellan 2015 och 2023, oavsett om det är inkomna eller avgjorda mål. Under 2015 avgjordes cirka 30 mål med dom (både friande och fällande) där åklagaren hade yrkat på människorovsbrott, medan motsvarande siffra 2023 var mer än det dubbla – drygt 70 mål.

Brottsförebyggande rådet (Brå) för statistik över bland annat anmälda brott. För brottet människorov finns endast siffror för åren 2019–2023. Före den 1 juli 2019 redovisades människorov tillsammans med olaga frihetsberövande i en gemensam brottskod, men från andra halvåret 2019 delades brotten upp. Anledningen till det var för att kunna redovisa relationstyp mellan förövare och offer i statistiken om olaga frihetsberövande.⁵

Det innebär att 2019 års siffra bara gäller för halva året, vilket kan förklara att antalet anmälda människorov 2019 var 250, men drygt det dubbla året därpå, enligt Brå:s statistik. Därefter har antalet anmälda människorov legat på ungefär samma nivå, men sjunkit något år för år för att i fjol hamna på 470. Utifrån Brå:s siffror går det alltså inte att dra någon slutsats om hur utvecklingen av brottet har sett ut under en längre tidsperiod.

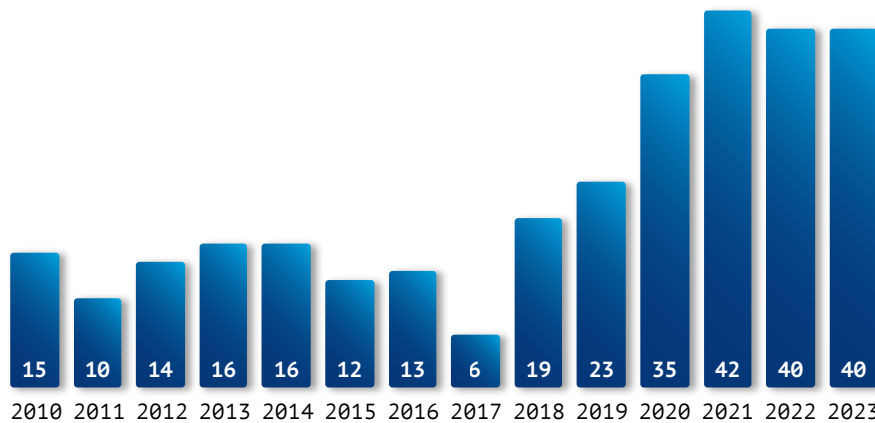
Det ska också sägas att polisanmälningar ofta kan vara en vanskelig källa att dra slutsatser om brottsutveckling av. Den påverkas bland annat av benägenhet att anmäla brott och i fallet människorov finns med stor sannolikhet ett betydande mörkertal.

Brottsoffermyndigheten beslutar om och betalar ut brottsskadeersättning till brottsoffer. Myndigheten för statistik över brottsskadeersättning för specifika brott. Antalet ansökningar om brottsskadeersättning som gäller brottet människorov har ökat. Det handlar om mycket låga siffror, men det går ändå att se en tydlig ökning. Fram till 2019 låg antalet ansökningar på under 20 om året, medan det de senaste åren har kommit in det dubbla antalet ansökningar – cirka 40 stycken om året. Myndigheten har dock noterat att det har skett en generell ökning av antalet ansökningar om brottsskadeersättning på senare år och nämner höjd ersättningsnivå och ett ökat medieintresse som tänkbara förklaringar.⁶

5 Intervju med Brå, 9 september 2024.

6 Brottssoffermyndigheten, 240129. "Toppnotering i antalet ansökningar om brottsskadeersättning". [Länk](#)

Ansökningar om brottsskadeersättning för människorov



Källa: Brottsoffermyndigheten

När olika brott ser ut att öka eller minska gäller det självklart att vara observant på bakomliggande faktorer, som skulle kunna ge en alternativ förklaring till utvecklingen. Exempelvis kan de prioriteringar som Polisen gör ha effekt, liksom lagändringar som gör att brotten bedöms på ett nytt sätt. Det skulle också kunna vara så att man inom rättsväsendet har blivit bättre på att applicera en viss rubricering på händelser som innan inte har bedömts som det aktuella brottet.

I det här fallet finns dock signaler på att det faktiskt kan röra sig om en reell ökning av kidnappningar. Det har inte skett några förändringar i lagtexten sedan 2009, då maxstraffet för människorov höjdes till 18 års fängelse eller livstid, från 10 år eller livstid som gällde innan. Skulle den förändringen ha fått någon effekt på bedömningarna av den här typen av brott, så borde den redan ha kommit långt innan de domar som Acta Publicas granskning omfattar. Det är också osannolikt att rättsväsendets prioriteringar kring den här typen av gärningar skulle ha förändrats. Det är och förblir ett grovt brott, som måste tas på största allvar då det kommer till myndigheternas kännedom.

Statistiken över domar ger en bild av hur många kidnappningar som har gått hela vägen till domstol, inte hur många kidnappningar som verkligen har inträffat i Sverige. Genom att titta på Åklagarmyndighetens statistik över totalt antal beslutade brottsmisstankar som gäller människorovsbrott får vi ytterligare en dimension. Sedan 2012 har över 4 000 brottsmisstankar om olika typer av människorovsbrott kommit in till myndigheten. Av dessa har mindre än hälften, 40 procent, lett till beslut om åtal. I övriga fall har förundersökningen lagts ned, förutom i ett fåtal fall där förundersökning inte har inletts. Att en förundersökning läggs ned kan generellt bero på flera olika saker, till exempel att det inte finns tillräckliga bevis för att ett brott har begåtts eller att gärningsmannen är okänd.

Andelen brottsmisstankar som leder till beslut om åtal respektive beslut om att lägga ned förundersökningen har varit i det närmaste konstant över åren, även om antalet beslutade brottsmisstankar per år har ökat mellan 2012 och 2023.

Åklagarbeslut vid utredningar av människorov

Andel av beslutade brottsmisstankar från januari 2012 till och med juni 2024, exklusive administrativa beslut.



Typ av beslut

- 59% - Förundersökning läggs ned
- 40% - Åtal väcks
- 1% - Annan typ av beslut

Källa: Åklagarmyndigheten

Domarna

För att bättre förstå varför kidnappningar äger rum och hur de går till har Acta Publica undersökt de 377 fällande tingsrättsdomarna rörande människorovsbrott mellan januari 2015 och juni 2024 utifrån ett antal olika perspektiv. Ett av dem har varit motiven, där vi har analyserat vad som har varit syftet med människoroven. Då vi tidigt i processen uppmärksammade att narkotika och förnedrande inslag ofta har varit en del av kidnappningar, valde vi även att undersöka detta närmare. Vi går också igenom de fall som har slutat med att någon har dött, några av de mer kända fallen som finns med bland det undersökta materialet samt den geografiska spridningen av domarna.

Motiv

Ett människorov måste som tidigare beskrivits innehålla ett uppsåt hos gärningsmannen att skada eller utpressa offret, eller att tvinga hen att utföra en tjänst av något slag. Till grund för Acta Publicas bedömning av vilka motiv som har funnits i de granskade människorovsdomarna ligger de inblandades berättelser, åklagarnas beskrivningar av händelserna och uppgifter i tingsrätternas domskäl, som de framgår i domarna.

Det bör poängteras att det är vår tolkning av händelserna, och att vår bedömning av motiven i vissa fall kan skilja sig från åklagarnas. Det beror på att åklagarnas gärningsbeskrivningar kan vara något begränsade, som en följd av att de ska spegla den lagtext som nämnts ovan.

De olika motiven – ekonomi, hämnd, våld, sexuellt, vårdnad och hedersrelaterat – har valts ut efter att stickprov gjorts bland domarna. Ytterligare en kategori, kallad “annat”, finns för det fåtal fall som har haft ett oklart motiv eller som inte passar in i de ovan nämnda kategorierna. Här återfinns exempelvis den mycket omrapporterade incidenten på Hällbyanstalten i juli 2021 då två dömda män tog två kriminalvårdare till fånga, och ett fall där gärningsmannen ville få ut information från brottsoffret om en tidigare händelse.

Acta Publicas bedömning är att det ofta finns flera skäl till en kidnappning. Av de totalt 377 granskade domarna så innehåller drygt 40 procent minst två motiv. Den allra vanligaste kombinationen är ekonomiskt motiv tillsammans med våldsmotiv. Mest förekommande är dock ett ensamt motiv till dådet. Det är fallet i knappt 60 procent av domarna.

Ekonomiskt motiv

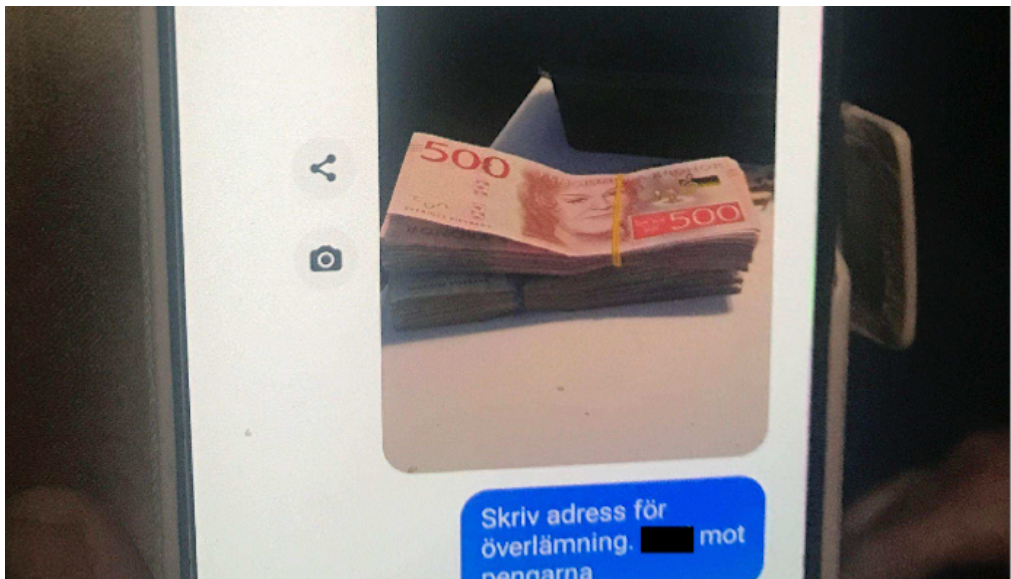
Pengar ligger helt klart bakom de allra flesta kidnappningsfall, visar kartläggningen. Det torde stämma överens med den generella bilden av vad en kidnappning går ut på. Ekonomi som ensamt motiv till brottet förekommer i nära 45 procent av domarna. Slår man samman alla fall, det vill säga både de med ett ensamt och flera motiv, så förekommer ekonomiskt motiv i nästan 80 procent av domarna.

Kidnappningarna som faller under den här kategorin kan exempelvis ha genomförts för att pressa brottsoffret eller hans närstående på pengar. Det kan också handla om att man vill få den kidnappade att betala tillbaka en skuld av något slag. I den här kategorin återfinns även fall där en grupp personer har lurat sina brottsoffer att de ska träffa en tjej, men i stället har brottsoffren blivit kidnappade och utpressade.⁷

Spannet är stort mellan de belopp som gärningsmännen har krävt vid kidnappningarna med ekonomiskt motiv. Det är inte ovanligt att det kan handla om summor på några tusen kronor. Exempelvis blev en man utsatt för en mycket kränkande kidnappning där han först pressades på 1 500 kronor, en skuld som under människorovets gång växte till cirka 20 000 kronor. Det finns också exempel på fall där gärningsmännen har krävt – och i vissa fall faktiskt har fått – hundratusentals kronor från sina offer. Vid en kidnappning kom förövarna över ett passerkort till brottsoffrets arbetsplats, där de senare stal föremål till ett värde av drygt 175 000 kronor. I fallet Einár blev han först bestulen på bland annat smycken och klockor för flera hundra tusen. Därefter försökte gärningsmännen pressa artisten på tre miljoner kronor.

Bedömningen är dock att gärningsmännen sällan lyckas få med sig särskilt mycket. Det som har börjat med krav på en relativt stor summa pengar kan till slut landa i att gärningsmännen får med sig några prylar och ett bankkort. Man tar ofta det man får, helt enkelt. Här ska vi dock ha i åtanke att de domar som har granskats ju är de där gärningsmännen har åkt fast och dömts för brott.

⁷ Dom i Eskilstuna tingsrätt, 2020.



I ett desperat försök att få gärningsmännen att gå med på ett utbyte, skickade anhöriga till en kidnappad man en bild på en sedelbunt, som de hade sökt fram på nätet.

Våldsmotiv

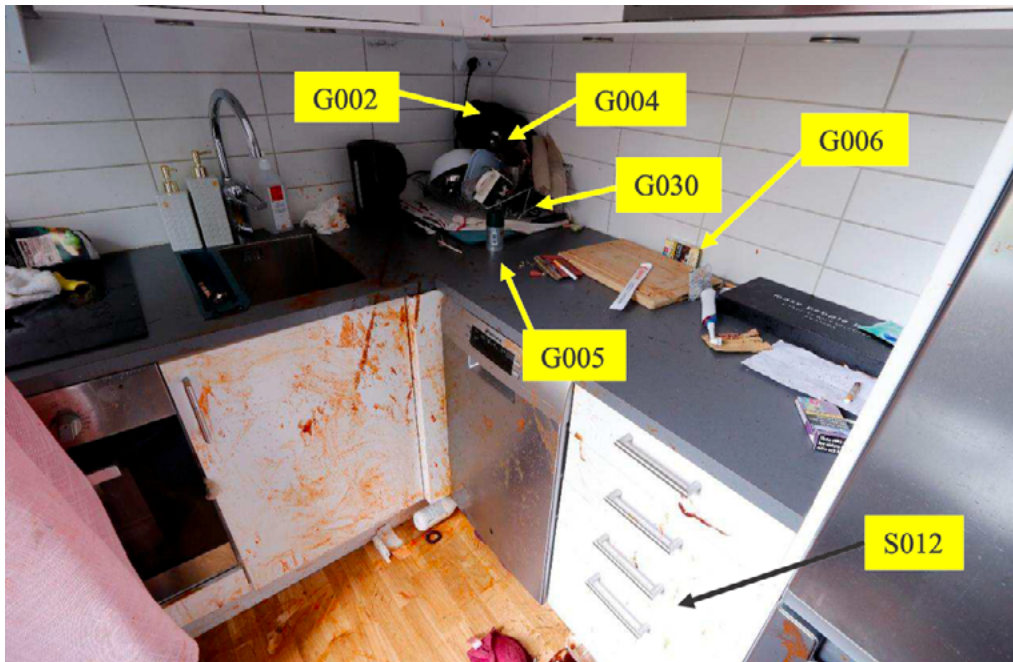
Den här typen av fall är sådana där själva syftet verkar ha varit att skada brottsoffret. Det förekommer i cirka 45 procent av domarna. Vanligast är att det har skett i kombination med ett ekonomiskt motiv.

En viss förekomst av våld finns naturligtvis i de flesta människorov, det kan så att säga "krävas" för att hålla kvar brottsoffret och få personen att agera så som gärningsmännen önskar. De fall som ingår i denna kategori karaktäriseras dock av att det har handlat om våldsutövning som har gått utöver detta. Alltså fall där meningen har varit att orsaka den kidnappade personen skada och där man exempelvis har slagit, sparkat, strypt och/eller knivskurit brottsoffret. I vissa fall har gärningsmännen gått mycket långt i sin våldsutövning och begått närmast tortyrliknande handlingar.

Hämndmotiv

Kidnappningen har varit del av någon typ av hämndaktion i var sjätte dom. Ofta har det skett i kombination med en vilja att utsätta brottsoffret för våld. Även kombinationer med ekonomiskt motiv är vanligt.

I den här typen av fall har gärningsmännen velat hämnas olika saker som brottsoffret har gjort eller sagt. I ett fall ska brottsoffret ha pekat ut en av gärningsmännen som våldtäktsman, i ett annat vill gärningsmännen hämnas att brottsoffret ska ha sexuellt ofredat en person. Det förekommer också fall där brottsoffren under kidnappningen har tvingats be om förlåtelse för något, ofta inför en kamera.



En man spärrade in en kvinna i en lägenhet under flera timmars tid och misshandlade, förnedrade och våldtog henne. När polis ingrep mötte de ett fullständigt kaos, med glaskross, blodfläckar och chilisås som hade smetats och stänkts på inredningen.

Sexuellt motiv

Till sexuellt motiv räknas de fall där gärningsmannen har haft ett tydligt sexuellt syfte med kidnappningen. Kartläggningen visar att det är ovanligt. Det har varit motivet i 15 domar, motsvarande 4 procent av det totala antalet.

Det förekommer visserligen vad som räknas som sexualbrott i fler domar än så. Som vi kommer att redogöra för mer nedan, så har dock syftet i de fallen varit att förnedra och närmast tortera offret, och inte att gärningsmännen ska uppnå någon form av sexuell njutning. Dessa fall räknas därför inte in som sexuellt motiv.

En av domarna som däremot faller in under den här kategorin rör en kidnappning i Ångermanland, där en ung man förde bort en tioårig pojke i syfte att förgripa sig sexuellt på honom.⁸ Mannen blev dock upptäckt och gripen av polis innan ett sexuellt övergrepp hann ske. Ett annat fall rör en man och hans mamma i Skåne, som kidnappade respektive försökte kidnappa flera kvinnor för att hålla dem som sexslavar. Sonen dömdes även för våldtäkt vid tre tillfällen.⁹ Ytterligare en dom som rör ett fall med klart sexuellt motiv, är den mot en tonåring och en man i Skåne som kidnappade och höll en kvinna fången i en källare, och där våldtog henne upprepade gånger. Händelsen, som senare ledde till en rad juridiska turer, beskrivs närmare i stycket om kända fall.

Hedersrelaterat motiv

Ett hedersrelaterat motiv förekommer i tre domar. Det är något som har nämnts i själva domarna och är alltså ingen egen tolkning som Acta Publica har gjort utifrån händelserna. Dock bedömer vi att två av dessa fall även har ett tydligt hämndmotiv, vilket förefaller ganska naturligt med tanke på hur hedersnormer och hedersrelaterat förtryck kan ta sig uttryck.

Motiv kopplat till vårdnadstvister

Än mer ovanligt är kidnappningar kopplade till vårdnadstvister. Det här motivet återfinner vi endast i två av domarna. Ett av dem rör en man i Västernorrland som, enligt tingsrättsdomen, försökte få andra att kidnappa hans fru, som några månader tidigare hade lämnat honom tillsammans med deras gemensamma barn.¹⁰ Tanken var att hon skulle föras till sin make, som skulle döda henne. Han ska också ha sagt till andra att han därefter planerade att ta barnen utomlands. Det fallet räknas även in under kategorin våldsmotiv.

⁸ Dom i Ångermanlands tingsrätt, 2021.

⁹ Dom i Lunds tingsrätt, 2015.

¹⁰ Dom i Sundsvalls tingsrätt, 2017.

Narkotika

Något som blev tydligt redan under kartläggningens början var att många kidnappningsfall på olika sätt verkade ha med droger att göra. Acta Publica valde därför att särskilt granska i hur många av domarna som människorovet kunde knytas till narkotika.

Det visade sig att varannan av de 377 domarna involverade droger, ofta i form av att kidnappningen grundat sig i en verklig eller påhittad narkotikaskuld eller att brottet skett under tydlig påverkan av droger. Det ska sägas att andelen troligen är högre än så. Det finns indikationer på att narkotika har varit inblandat i flera fall, men eftersom det inte har varit lika tydligt i domarna så har vi valt att inte räkna med dem.

En man hölls fången under flera timmars tid i Knivsta hösten 2020. Han utsattes för knytnävsslag i ansiktet och på överkroppen och blev sparkad på. Förövarna tog även strypgrepp på mannen och rispade honom med kniv. Bakgrunden tycks ligga i en narkotikaskuld, även om händelsen är svår att få något ordentligt grepp om. De inblandade tog under den aktuella händelsen droger, vilket enligt tingsrätten bidrog till att göra samtligas berättelser "oklara och inte kronologiska".¹¹ En av gärningsmännen gav också brottsoffret narkotika, för att det inte skulle göra så ont när han slog honom. Först när förövarna fått 3 000 kronor i kontanter av en anhörig till offret, så släpptes han fri i samband med en utväxling.

Ett annat exempel från 2019 är en man som åkte hem till en bekants lägenhet i Helsingborg för att titta på fotboll och där blev överfallen av två andra personer. Gärningspersonerna, en kvinna och en man, tvingade honom att ta tabletter och amfetamin. De fotograferade honom sittande med en tallrik amfetamin i knät, för att kunna pressa honom på pengar med hjälp av bilderna.¹²

Ytterligare ett exempel är en 34-årig kvinna i Skåne, som kidnappades och spärrades in i en stuga, där hon misshandlades svårt. Dagen därpå lindades hon in i något som liknade en gardin eller presenning och bars ut i en byggnad, där hon blev bunden och inlåst igen. Misshandeln fortsatte och hon blev bland annat slagen med en kastrull och en skiftnyckel. Kidnappningen, som utfördes av mer eller mindre bekanta personer till brottsoffret, pågick i flera dagar. Flera av de inblandade hade haft kärleksrelationer med varandra och missbrukade narkotika.¹³

11 Dom i Uppsala tingsrätt, 2021.

12 Dom i Helsingborgs tingsrätt, 2019.

13 Dom i Lunds tingsrätt, 2019.

Förnedring

Varje kidnappning är i någon mån en förnedrande handling, där den utsatta förlorar sin frihet och bestämmanderätten över sin egen kropp. Men det finns ändå fall där gärningsmännen har drivit det till sin spets och utsatt sina brottsoffer för mer utstuderat förnedrande inslag.

Av de 377 människorovsdomar som Acta Publica har granskat, har var fjärde innehållit olika typer av förnedring. Det har ofta handlat om att brottsoffret har tvingats klä av sig eller att man har filmat eller fotat brottsoffret i den utsatta situationen. Ibland har videoklipp och bilder lagts ut på sociala medier eller på andra sätt skickats vidare. Det är också relativt vanligt förekommande att man har spottat på den kidnappade personen, att man har tvingat in vapen eller andra föremål i brottsoffrets mun eller har förmått hen att exempelvis pussa någons skor eller utföra andra förnedrande handlingar. Det finns även exempel där offrets hår har klippts av och flera fall där gärningsmännen har kissat på målsägaren.



Vid husrannsakan hos en gärningsman hittades i köket en pistolattrapp, som hade använts under kidnappningen. Gärningsmännen hade bland annat tvingat in den i offrets mun.

Det är ovanligt med kvinnliga gärningspersoner, men senhösten 2020 utsattes en ung kvinna i Stockholms län för en förnedrande kidnappning utförd av flera tonårstjejer. Hon blev runtsläpad, bränd i ansiktet med cigaretter och sparkad och hoppad på. Tonåringarna ska, enligt tingsrättsdomen, även ha spottat på och upprepade gånger ha hållit läsk över offret, samt klätt av henne kläder och skor för att hon skulle frysa.¹⁴ Delar av händelseförloppet filmades och kvinnan hotades med att filmen skulle spridas om hon ringde polisen.

När svensk polis fick tillgång till material från den krypterade kommunikationstjänsten Encrochat avslöjades mängder av brott, bland annat en kidnappning i Stockholmsområdet 2020. Bland chattarna kunde polisen se hur en 21-årig man från Huddinge skrev till en gängtopp att han skulle "greppa" en kille som var skyldig honom pengar. Efter någon timme skickades en bild på brottsoffret sittande i en skog med en pistol riktad mot sitt huvud tillsammans med meddelandet "Cätchadehan", det vill säga "jag fick honom". Ytterligare en stund senare skickade gärningsmannen bilder på brottsoffret, som hade tvingats dra ned byxorna och visa sitt kön. Polisen kunde se hur brottsoffret några dagar senare fick 50 000 kronor av en släkting, och att pengarna därefter snabbt skickades vidare. Varken offret eller släktingen har velat säga något till polis, men 21-åringen dömdes i tingsrätten för människorov och grov utpressning.¹⁵

En tonårspojke i Småland blev utsatt för ett människorov sedan några jämnåriga hade fått för sig att han hade kallat personer för "horor" och pratat med polis.¹⁶ Han blev slagen och sparkad, spottad på och fick sina glasögon förstörda. En av gärningsmännen tvingade pojken att pussa hans sko och stoppa hans tuggummi i munnen. Delar av händelserna filmades och i klippen kan man se pojken bli hånad och kränkt. Vissa av dem spreds på sociala medier.

En kvinna i Göteborg blev kidnappad av sin våldsamme pojkvän, sedan hon hade gjort klart för honom att han måste flytta ut från hennes lägenhet.¹⁷ Han körde ut henne till ett skogsparti, där han misshandlade kvinnan och tvingade henne att doppa ned huvudet i ett vattenfyllt dike. Han tog även av hennes ytterkläder och doppade dem i det smutsiga dikesvattnet. Kidnappningen varade i flera timmar och under den tiden fick han också för sig att de skulle "leka strippklubb" och tvingade kvinnan att dansa för honom.

¹⁴ Dom i Attunda tingsrätt, 2022.

¹⁵ Dom i Vänersborgs tingsrätt, 2021.

¹⁶ Dom i Eksjö tingsrätt, 2021.

¹⁷ Dom i Göteborgs tingsrätt, 2018.

En del ärenden har innehållit mycket grova sexuella övergrepp i vad som måste förstås som förnedrande, snarare än sexuellt, syfte. Som exempel kan nämnas ett fall från Västernorrland 2016 där en man fördes bort, blev bunden och försedd med ögonbindel.¹⁸ Gärningspersonerna slog och sparkade mannen, för att därefter penetrera honom analt med en dildo. Övergreppet filmades och klippet spreds. Nyligen föll dom i ett liknande ärende i södra Stockholm, där en man hölls fången i en lägenhet i flera timmar. Under den tiden tvingades han krypa omkring och bli dragen med ett koppel, och dricka ur en skål med vatten. Han tvingades också ta av sig sina byxor och sätta sig på huk med ändtarmsöppningen mot en flaska. Därefter har en av gärningsmännen tryckt och sparkat ned honom mot flaskan. Även det filmades.¹⁹ I båda dessa fall dömdes flera av gärningspersonerna för grov våldtäkt, utöver människorov.

Tortyrliknande misshandel

Flera av de ovan nämnda gärningarna gränsar till tortyrliknande behandling av brottsoffren, vilket en del fall i den här kartläggningen har slagit över i. Det finns exempelvis flera ärenden där gärningsmän har klippt av ett finger på den kidnappade personen, eller där man har utsatt brottsoffret för skenavrättningar. År 2015 tvingades en man utstå en mycket brutal behandling i en lägenhet i Gästrikland.²⁰ Gärningspersonerna – en man och en kvinna – satte handfängsel på honom och slog och högg honom med kniv. För att stoppa blödningen satte de silvertejp över ett av sårén, men sedan ryckte de bort tejpén så att det började blöda ännu mer. De ska sedan ha satt honom i en dusch och spolat honom med omväxlande kokhett och iskallt vatten. Han fick inget att äta eller dricka under kidnappningen. När han bad om vatten gav mannen honom handsprit i stället. Han lyckades fly, då mannen och kvinnan lämnade lägenheten.

Under en flera dagar lång kidnappning i Västsverige blev brottsoffret försett med huva och fördes till en plats där han utsattes för en skenavrättning.²¹ Gärningspersonerna skar honom först på olika ställen på kroppen, därefter hörde han hur en pistol mantlades bakom hans huvud och hur två skott avlossades. Han har beskrivit hur han direkt efteråt

18 Dom i Sundsvalls tingsrätt, 2016.

19 Dom i Södertörns tingsrätt, 2023.

20 Dom i Gävle tingsrätt, 2015.

21 Dom i Göteborgs tingsrätt, 2023.

inte visste om han var död – han förstod att han fortfarande levde först då han blev sparkad i bakhuvudet.

“Tortyrnatten på Solna kyrkogård” kallades ett vid tiden mycket uppmärksammat fall. Två tonårspojkar var på väg hem en sen sommarkväll 2020 och tog vägen genom Norra begravningsplatsen i Solna.²² Där råkade de möta två unga män, som kom att utsätta dem för en omkring nio timmar lång brutal och förnedrande kidnappning. Under den tiden blev de misshandlade, avklädda och bundna. De fick ögon och munnar övertäckta och blev nedtvingade i gropar där grenar, gräs och löv lades över dem. En av pojkarna våldtogs även genom att en av gärningsmännen förde in en pinne och försökte sticka in kottar i hans anus. Båda pojkarna har berättat att de trodde att de skulle dö där på kyrkogården. En har sagt att han kände att han inte orkade mer och tänkte att rånarna borde “avsluta det”. När gärningsmännen vid ett tillfälle gick undan en bit, lyckades pojkarna till slut fly.

Dödliga kidnappningar

Människorovsoffer utsätts i många fall för grovt och utdraget våld. I några fall har det gått så långt att människor faktiskt har dött i samband med kidnappningar. Acta Publica har bland de undersökta domarna identifierat sex sådana fall, där två har räknats som vållande till annans död och fyra som mord, beroende på vilket uppsåt som tingsrätten bedömt har funnits.

De två fallen som ledde till domar om vållande till annans död har vissa likheter med varandra. Det ena rör en kidnappning i Göteborg sensommaren 2015, där brottsoffret efter tre dagar återfanns död i ett skogsområde i närheten av en badplats.²³ Han visade sig ha förblött, som en följd av att han hade blivit knivstucken i låret och därefter lämnats ensam kvar. En man dömdes för att ha orsakat brottsoffrets död, däremot ansågs han inte ha haft för avsikt att personen skulle dö av knivsticket. Även i det andra fallet förblödde brottsoffret till döds. Det rör en man i Örebro som 2014 fördes bort och blev svårt misshandlad med bland annat en kofot.²⁴ Han blev även knivhuggen två gånger i låret, vilket ledde till att han avled.

22 Dom i Solna tingsrätt, 2021.

23 Dom i Göteborgs tingsrätt, 2016.

24 Dom i Örebro tingsrätt, 2015.

Mordfallen är följande:

- Ett uppmärksammat fall där en man kidnappades i Göteborg och hölls fången i en kolonistuga, för att därefter föras till ett skogsområde utanför Uddevalla där han dödades med en yxa.²⁵
- En kidnappning i Ånge vintern 2019, där brottsoffret hade tejpat runt händer, fötter, hals, mun och i ansiktet med sammanlagt fem meter tejp.²⁶ Mannen dog av kvävning.
- En omskriven händelse i Malmö 2021, där en kvinna spärrades in och dödades av en man som tidigare hade berättat för en vän om sina planer på att utföra "expressrån" på kvinnor. "Expressrånen" gick ut på att kidnappa och utpressa tjejer på pengar, för att därefter döda dem. En tid senare blev vännen kontaktad av mannen, som uppgav att "han har" en utpekad kvinna. Vänner säger sig inte ha misstänkt att mannen hade satt sina planer i verket och kontaktade aldrig polis. Senare dömdes han dock för underlåtenhet att avslöja människorov, men friades från åtalet om underlåtenhet att avslöja mord.²⁷ Mannen som kidnappade och dödade kvinnan tog sitt liv i samband med att polis kom till brottsplatsen.
- En gängrelaterad händelse i juli 2022, där brottsoffret sköts och knivhöggs till döds efter att han hade kidnappats och förts till ett skogsparti i Orminge i östra Stockholms län.²⁸ I det fallet dömdes ingen för själva mordet, men däremot fälldes två män för medhjälp till mord respektive anstiftan av medhjälp till mord.

25 Dom i Uddevalla tingsrätt, 2018.

26 Dom i Sundsvalls tingsrätt, 2020. I hovrätten dömdes endast för mord, då människorovsbrottet bedömdes konsumeras av mordet.

27 Dom i Malmö tingsrätt, 2023.

28 Dom i Nacka tingsrätt, 2023.



Vapnet som hade använts vid kidnappningen och mordet i Orminge hittades några månader senare gömt i ett skogsområde.

Det framgår av domarna att det finns flera andra människorovsfall där det har varit nära att offren har dött. Exempelvis dumpades en kidnappad kvinna i en skogsglänta i Norrtälje i åtta minusgrader, lagd i en Big bag-säck, bunden med buntband och tejp runt kroppen och över ögon och mun.²⁹ Efter att ha kämpat i vad hon upplevde som timmar, så lyckades hon ta sig ur säcken, få undan tejen från ögon och mun och skava bort buntbanden mot en sten. Iklädd bara strumpor och innekläder började hon gå i snön och mötte en bil med ett par som hjälpte henne. Tingsrätten konstaterade att det hade funnits en ”avsevärd risk” för att kvinnan skulle dö i skogsgläntan och dömde de två gärningspersonerna för försök till mord.

Vid en kidnappning i Sundsvall, som ägde rum inom ramen för konflikten mellan Foxtrot- och Dalennätverket, knivskars två pojkar mycket svårt. Tingsrätten kallar i sin dom våldet ”synnerligen rått och hänsynslöst” och konstaterar att pojkarna skulle ha förblött och avlidit om de inte hade fått sjukhusvård.³⁰ Den här händelsen kommer att beskrivas mer utförligt nedan.

²⁹ Domar i Stockholms tingsrätt, 2018.

³⁰ Dom i Sundsvalls tingsrätt, 2024.

Det ska dock nämnas att det kan finnas fler fall där personer har dödats i samband med kidnappningar. Det finns exempelvis händelser där brottsoffren i samband med dödsfallet kan ha utsatts för gärningar som motsvarar ett människorov, men där domstolen har bedömt att det brottet ska konsumeras av – det vill säga ingå i – mordet. Så blev fallet då den nyss nämnda kidnappningen i Ånge prövades i hovrätten. Samma sak hände då ett mycket uppmärksammat hedersmord togs upp i domstol.³¹ Det rörde en man som blev kidnappad i centrala Gävle 2016 efter att han hade lagt ut bilder på sig själv och en kvinna som han hade haft ett förhållande med, samtidigt som hon var gift. Brottsoffret fördes bort i bil och dödades, och hans kropp lämnades därefter intill ett vattendrag i byn Maj söder om Sundsvall. Sex personer dömdes för mord eller medhjälp till mord, och människorovet bedömdes av rätten ingå i de brotten.

I ett annat nyligen uppmärksammat fall – det så kallade taximordet utanför Enköping – dömdes i tingsrätten tre tonåringar för att ha mördat en man i 25-årsåldern. Han hade i april 2023 hittats hängd i ett träd i Hjälstavikens naturreservat. Ytterligare två tonåringar fälldes för medhjälp till mord. I hovrätten dömdes de fem tonåringarna i stället för människorov och rån, men friades från inblandning i mord, eftersom hovrätten bedömde att det inte hade gått att avgöra hur mannen dog och vem eller vilka som var ansvariga.³² Detta fall ingår inte i den här kartläggningen, då ju ingen av de åtalade fälldes för människorov i tingsrätten. Däremot är det ett exempel på hur händelser av det här slaget kan bedömas på olika sätt rent juridiskt.

I inledningen av rapporten hänvisades till en mycket omräpporterad händelse som i skrivande stund är under utredning. Det rör de två 14-åriga pojkar från Nyköping, som förra sommaren hittades döda på två olika platser i Stockholms län, och där utredarna arbetar utifrån teorin att de har kidnappats för att därefter mördas.

31 Domar i Gävle tingsrätt och hovrätten för nedre Norrland, 2017.

32 Domar i Uppsala tingsrätt och Svea hovrätt, 2023 och 2024.

Kända fall

Bland de undersökta domarna återfinns flera fall som har märkt ut sig på olika sätt och som därför också har varit mycket medialt uppmärksammade. Den tidigare nämnda kidnappningen av rapartisten Nils “Einár” Grönberg finns exempelvis med i kartläggningen.³³

Ett annat mycket omskrivet fall handlar om den så kallade “Bunkerläkaren”, som 2016 dömdes för ett människorov av en kvinna som han planerade att ha som sin flickvän och hålla inspärrad under lång tid.³⁴ Läkaren bjöd kvinnan på sömnmedelspreparerade jordgubbar och förde henne därefter från Stockholm till sin gård i Skåne, där han hade förberett en bunker med ett ljus- och ljudisolerat cellutrymme inuti. Där hölls kvinnan inspärrad i flera dagar innan mannen åter förde henne till Stockholm, där kidnappningen avbröts. “Bunkerläkaren” dömdes till tio års fängelse i tingsrätten, ett straff som hovrätten senare sänkte till åtta års fängelse.

Från	Till	Innehåll	Datum	Tid
legendaryegg	efficientbonsai	Svara bror har han	2020-03-30	02:08:46
legendaryegg	canarypasta	Har einar nu vart r du	2020-03-30	02:09:00
legendaryegg	satanicninja	RÖSTSAMTAL	2020-03-30	02:14:11
satanicninja	legendaryegg	RÖSTSAMTAL	2020-03-30	02:17:15
legendaryegg	efficientbonsai	Bror	2020-03-30	02:20:35

En viktig del av bevisning i Einár-fallet blev kommunikationen via den krypterade kommunikationstjänsten Encrochat.

Bland de dömda hittar vi också den man som 2021 fick 840 000 kronor i ersättning från Justitiekanslern (JK) då han hade suttit för länge i fängelse efter att ha dömts för bland annat människorov och en grov våldtäkt i en källare i Skåne. Mannen dömdes i tingsrätten till fängelse i tre år och tre månader, ett straff som senare skärptes till fyra och ett halvt års fängelse.³⁵ Både tingsrätt och hovrätt utgick i sina domar från att mannen var minst 18 år då han begick gärningarna. Senare beviljades han resning efter ny bevisning kring sin ålder, och fick fängelsestraffet sänkt till två år och tre månader.³⁶ Detta då han bedömdes ha varit under

³³ Dom i Södertörns tingsrätt, 2021.

³⁴ Dom i Stockholms tingsrätt, 2016.

³⁵ Dom i Malmö tingsrätt, 2017 och hovrätten över Skåne och Blekinge, 2018.

³⁶ Dom i hovrätten över Skåne och Blekinge, 2020.

18 år vid händelserna. Då hade han redan varit frihetsberövad i lite över två år och åtta månader. JK fick mycket kritik och den stora summan till mannen blev starkt ifrågasatt.

Ytterligare en uppmärksammas händelse är den gisslansituation som uppstod vid lunchtid den 21 juli 2021 på Hällbyanstalten i Eskilstuna. Två intagna, båda dömda för grova våldsbrott, hade spärrat in två kriminalvårdare i ett vaktrum. Männerna krävde att bli utsläppta från anstalten och att få ta sig därifrån med hjälp av helikopter eller bil. De ville också ha “200 000 euro eller liknande belopp”. Nio timmar och en stor pizzaleverans till anstalten senare så var gisslandramat över. De båda männen dömdes till sju års fängelse för människorov, grov utpressning och grovt hot mot tjänsteman.³⁷

Geografisk spridning

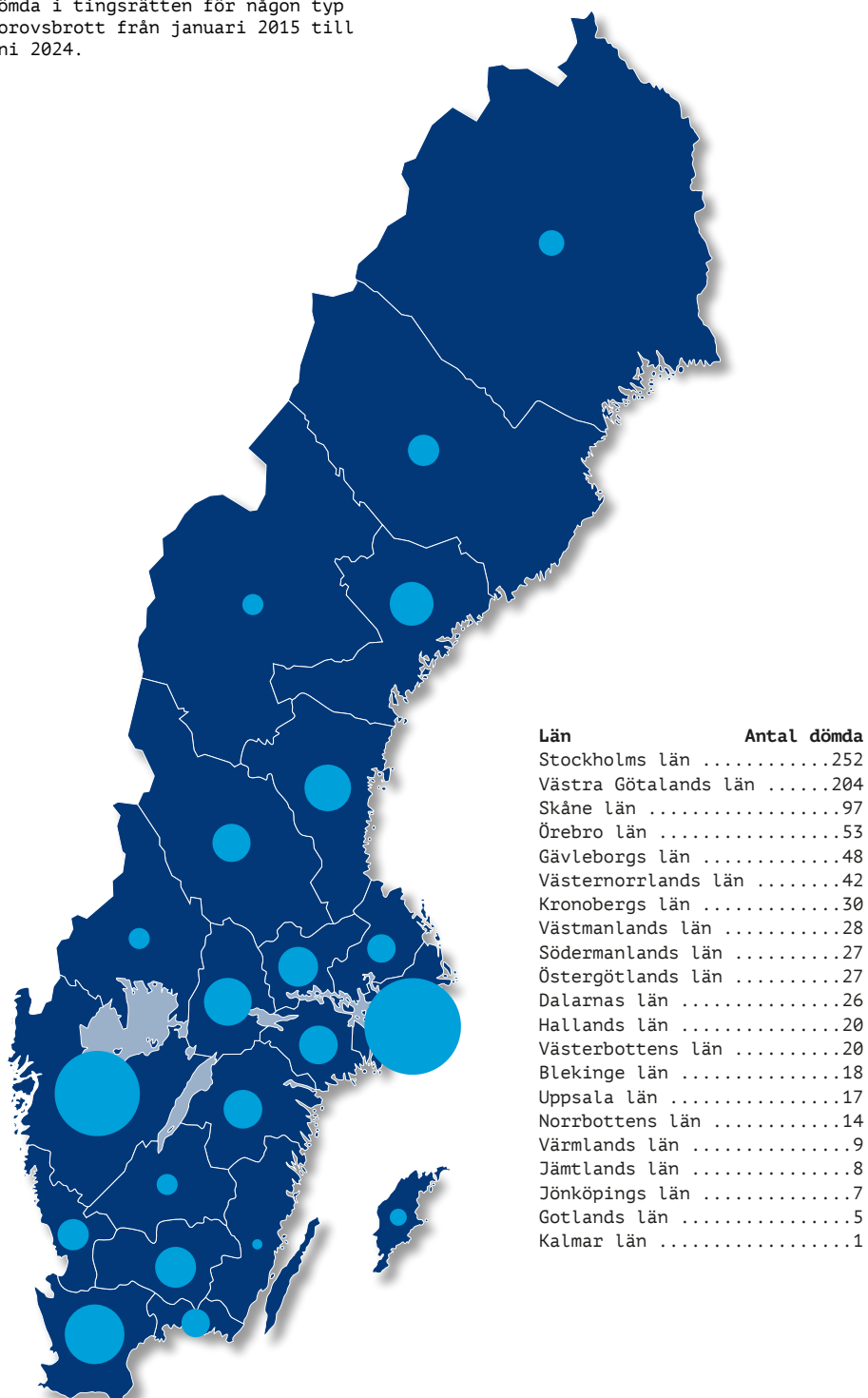
För att få en bild av den geografiska spridningen av kidnappningar har Acta Publica även kartlagt vilka tingsrätter som har meddelat de aktuella domarna, då domstolarna ju tar upp fall från sina respektive domkretsar.

Det är tydligt att människorovsfallen har en koncentration till storstadsområdena. Allra flest personer, 109 stycken, har dömts i Södertörns tingsrätt i södra Stockholms län, följt av 62 dömda i Solna tingsrätt och 58 dömda i Göteborgs tingsrätt. Något oväntat har även Örebro, Vänersborgs och Borås tingsrätter dömt relativt många för människorovsbrott sedan 2015. I tingsrätterna i Haparanda och Lycksele har ingen dömts för människorov under tidsperioden.

³⁷ Dom i Eskilstuna tingsrätt, 2021.

Dömda för människorovsbrott per län

Personer dömda i tingsrätten för någon typ av människorovsbrott från januari 2015 till och med juni 2024.



Dömda för människorovsbrott per tingsrätt

Personer dömda i tingsrätten för någon typ av människorovsbrott från januari 2015 till och med juni 2024.

Blekinge län

Blekinge tingsrätt 18

Dalarnas län

Falu tingsrätt 21

Mora tingsrätt 5

Gotlands län

Gotlands tingsrätt 5

Gävleborgs län

Gävle tingsrätt 30

Hälsinglands tingsrätt 18

Hallands län

Halmstads tingsrätt 18

Varbergs tingsrätt 2

Jämtlands län

Östersunds tingsrätt 8

Jönköpings län

Eksjö tingsrätt 4

Jönköpings tingsrätt 3

Kalmar län

Kalmar tingsrätt 1

Kronobergs län

Växjö tingsrätt 30

Norrbottnens län

Luleå tingsrätt 9

Gällivare tingsrätt 5

Haparanda tingsrätt 0

Skåne län

Lunds tingsrätt 38

Malmö tingsrätt 29

Helsingborgs tingsrätt 14

Ystads tingsrätt 10

Kristianstads tingsrätt 4

Hässleholms tingsrätt 2

Stockholms län

Södertörns tingsrätt 109

Solna tingsrätt 62

Attunda tingsrätt 30

Stockholms tingsrätt 23

Nacka tingsrätt 17

Södertälje tingsrätt 10

Norrrtälje tingsrätt 1

Södermanlands län

Eskilstuna tingsrätt 17

Nyköpings tingsrätt 10

Uppsala län

Uppsala tingsrätt 17

Värmlands län

Värmlands tingsrätt 9

Västerbottens län

Skellefteå tingsrätt 11

Umeå tingsrätt 9

Lycksele tingsrätt 0

Västernorrlands län

Sundsvalls tingsrätt 32

Ångermanlands tingsrätt 10

Västmanlands län

Västmanlands tingsrätt 28

Västra Götalands län

Göteborgs tingsrätt 58

Vänersborgs tingsrätt 41

Borås tingsrätt 40

Uddevalla tingsrätt 34

Skaraborgs tingsrätt 26

Alingsås tingsrätt 5

Örebro län

Örebro tingsrätt 53

Östergötlands län

Norrköpings tingsrätt 15

Linköpings tingsrätt 12

De dömda

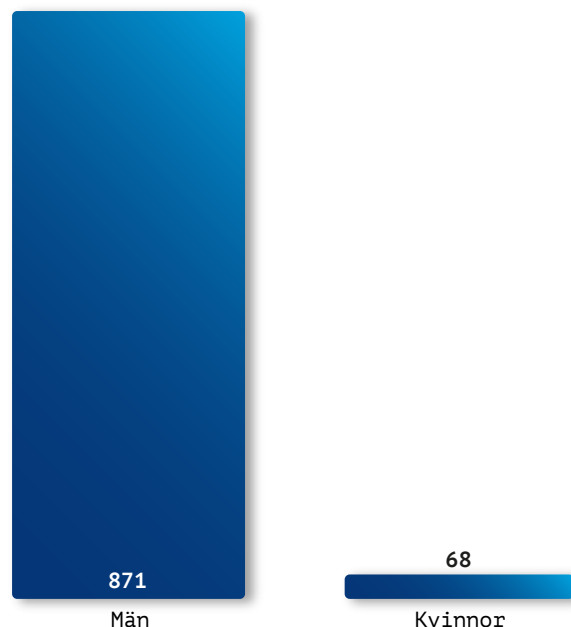
I kartläggningen ingår totalt 939 personer, varav 13 har dömts flera gånger. Acta Publica har granskat individerna utifrån en rad olika faktorer: vilka de är, vad de har dömts för och vilka påföljder som de har fått. Vi har även tittat på deras kopplingar till kriminella grupperingar.

Kön och ålder

Könsfördelningen speglar den skillnad som finns generellt vad gäller kriminalitet – män är kraftigt överrepresenterade. Bland de dömda återfinns bara 68 kvinnor. Resterande 871 personer är män, vilket motsvarar 93 procent.

Så många män och kvinnor har dömts för människorov

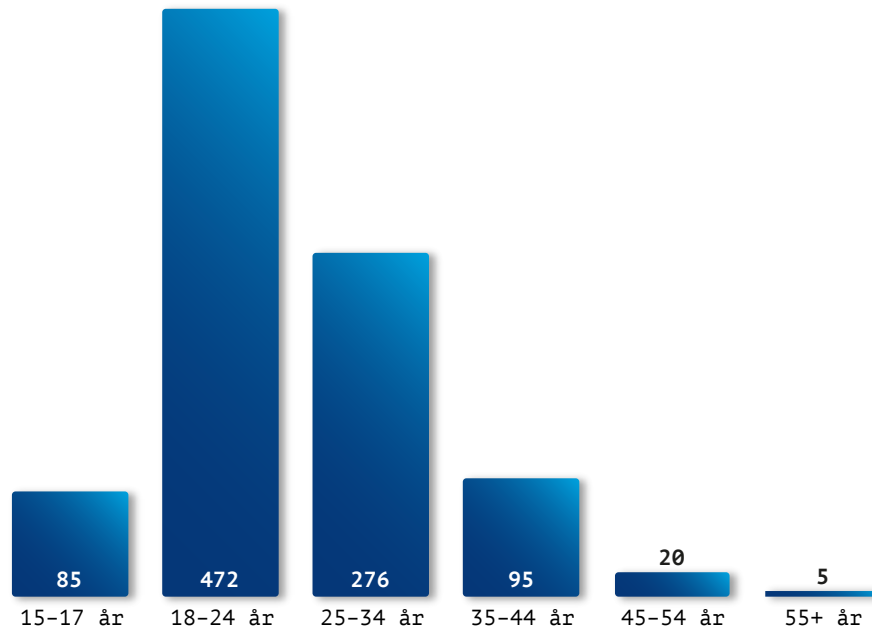
Personer dömda i tingsrätten för någon typ av människorovsbrott från januari 2015 till och med juni 2024.



Källa: Acta Publica

Dömda för människorov per åldersgrupp

Personer dömda i tingsrätten för någon typ av människorovsbrott från januari 2015 till och med juni 2024.



Källa: Acta Publica

Det är också tydligt att yngre personer är överrepresenterade bland de dömda. Nästan 60 procent av de kartlagda personerna var under 25 år vid tiden för domen. Några var mycket unga då de dömdes – 85 gärningspersoner var under 18 år och av dessa var 12 personer endast 15 år och hade alltså precis blivit straffmyndiga. Bara 25 av de kartlagda personerna var 45 år eller äldre, då de dömdes. Två personer var i 80-årsåldern.

Rubriceringar och påföljder

Fängelse är den absolut vanligaste påföljden, vilket är naturligt med tanke på hur lagtexten är utformad för den här typen av brott. Över 85 procent av de dömda fick fängelsestraff. Näst vanligast är olika ungdomspåföljder, till exempel slutna ungdomsvård. Tre personer som har gjort sig skyldiga till människorov har dömts till rättspsykiatrisk vård.

Som tidigare har nämnts under metodavsnittet, så har de kartlagda dömts för olika typer av kidnappningsbrott. Det allra vanligaste är att personerna har fällts för människorov av normalgraden eller människorov, mindre grovt brott. Det gäller över 90 procent av de dömda. Då en kidnappning bedöms tillhöra den ena eller andra av dessa två gradindelningar kan det exempelvis grunda sig i hur allvarlig våldsanvändningen har varit, hur graden av planering har sett ut, om gärningsmannen har använt vapen eller hur långt frihetsberövandet har varit.³⁸ Andra rubriceringar som förekommer är bland annat medhjälp till människorov och försök och stämpling till människorov, men det är inte alls lika vanligt.

Nämnas kan även att det är vanligt att kidnapparna döms för andra brott samtidigt. Det kan röra sig både om brott som hänger ihop med kidnappningen, eller brott som har begåtts vid andra tidpunkter.

I materialet finns 13 personer som har dömts för kidnappningar vid flera tillfällen. En av dem har dömts i tre olika domar, medan resten har dömts två gånger. Gemensamt för alla är att de, enligt domarna, har dömts för brott även vid många andra tillfällen. Fem av personerna, som har dömts flera gånger för människorov, bedöms ha en stark anknytning till ett kriminellt gäng.

I en majoritet av domarna, ungefär tre fjärdedelar, döms flera gärningsmän för medverkan i kidnappningen. Vanligast är att två eller tre personer döms samtidigt, men även fyra eller fem dömda är ganska vanligt. Flest gärningsmän – totalt tio personer – dömdes för kidnappningen av Einár. Att bara en person döms är fallet i en dryg fjärdedel av domarna. I vissa fall innebär det att kidnappningen har utförts av en ensam gärningsman, men det kan också vara så att andra misstänkta i fallet har friats eller att övriga gärningsmän antingen inte är identifierade eller att de döms i en separat dom.

38 Avgörande från Högsta domstolen, B 549-19.

Gängkopplingar

Det är tydligt att brottsligheten i Sverige har påverkats av de kriminella nätverkens utveckling. Exempelvis har ökningen av dödliga skjutningar – som oftast är kopplade till kriminella miljöer – nästan uteslutande legat bakom den uppgång av dödligt våld i Sverige som inleddes för ungefär ett decennium sedan.³⁹

Med vetskap om det ville Acta Publica undersöka i vilken utsträckning kriminella grupperingar är involverade i kidnappningar. Med hjälp av uppgifter i olika rättshandlingar och egen underrättelseinformation har vi analyserat hur många av de 939 dömda som kan knytas till olika kriminella organisationer. Kopplingen har vi delat in i två nivåer – stark respektive svag.

De som vi bedömt har en stark koppling är personer som är tydligt utpekade av myndigheter som delaktiga i ett kriminellt nätverk eller mc-gäng, i närtid eller vid tiden för människorovet. Även personer som har begått ett grövre brott som tydligt har skett för ett nätverks eller gängs räkning ingår här. Som svag koppling räknas fall där vi har historiska uppgifter om en individs samband med ett nätverk eller gäng, men saknar färskare information. Även fall där personer befinner sig mer i utkanten av ett nätverk eller gäng ingår i denna kategori.

Vi har även undersökt om kopplingen går till kriminella mc-gäng eller andra typer av kriminella nätverk. Med det sistnämnda avses i den här rapporten lokala grupperingar och andra typer av självmarkerande gäng eller nätverk, som har samlats kring en eller flera tongivande personer och som samarbetar kring organiserad brottslighet på nationell eller internationell nivå. Till den andra kategorin räknas också personer in som myndigheterna bedömer har en relation till ett kriminellt nätverk som uppfyller EU:s krav på organiserad brottslighet.⁴⁰ Det är något som anges i exempelvis de personutredningar som frivården gör inför en domstols påföljdsbeslut.

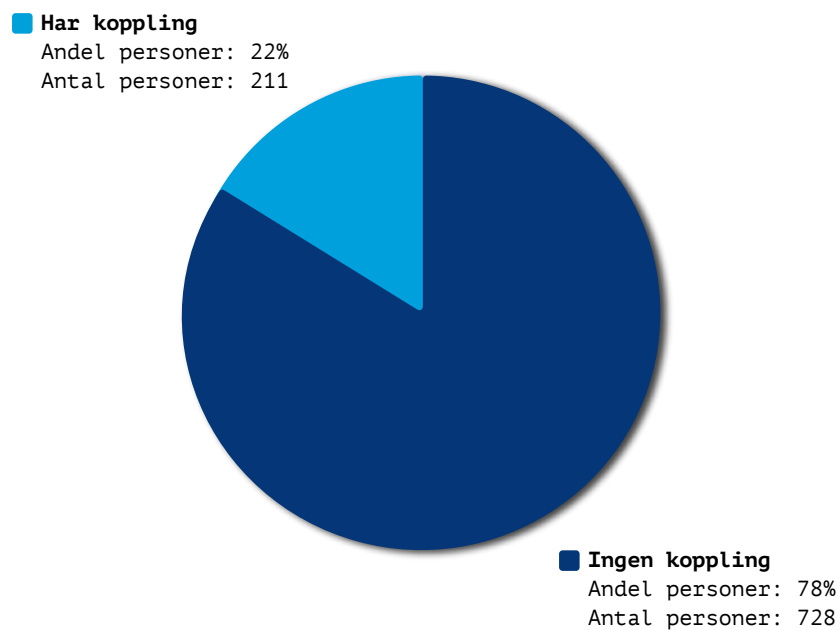
39 Brottsförebyggande rådet, 2023, "Det ökade våldet i kriminella miljöer". [Länk](#)

40 Enligt definitionen 6204/2/97 Enfopol 35 Rev2.

Enligt Acta Publicas kartläggning kan en dryg femtedel av de cirka 940 dömda för människorov kopplas till kriminella grupperingar. Av dessa bedömer vi att tre av fyra har en stark gängkoppling.

Dömda med koppling till kriminella grupperingar

Personer dömda i tingsrätten för någon typ av människorovsbrott från januari 2015 till och med juni 2024.

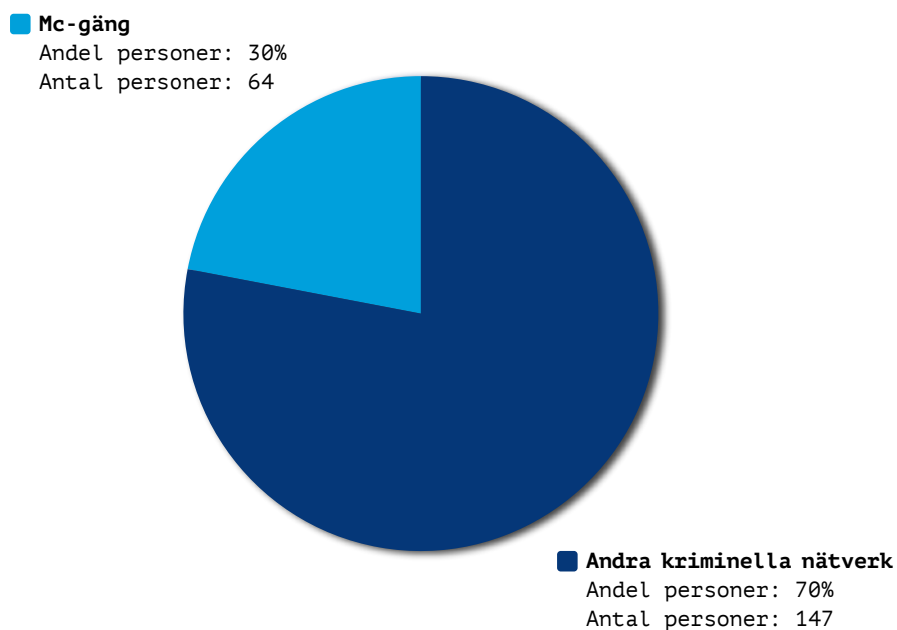


Källa: Acta Publica

Det är också tydligt att de allra flesta kopplas till andra kriminella nätverk än mc-gäng.

Typ av kriminell gruppering

Personer som dömts i tingsrätten från januari 2015 till och med juni 2024 för någon typ av människorovsbrott och har koppling till en kriminell gruppering.



Källa: Acta Publica

Bland dem som kan knytas till det som vi har kategoriserat som andra kriminella nätverk, hittar vi flera av den senaste tidens omskrivna grupperingar, som Foxtrot-, Dalen- och Zeronätverket. Det är till och med så att Foxtrotnätverkets ökände ledare, Rawa Majid, finns med bland dem som har dömts för kidnappningsbrott. Han dömdes närmare bestämt för medhjälp till människorov, mindre grovt brott, år 2015.⁴¹ Det skedde alltså långt innan han nådde den topposition inom grov organiserad brottslighet som han senare fick.

⁴¹ Dom i Solna tingsrätt, 2015.

Det finns även personer och fall som kan kopplas till en rad andra lokala nätverk i Stockholmsområdet, Uppsala och Göteborg, för att nämna några fler exempel. En annan av de nätverkskopplade som har dömts för kidnappning är en 27-årig man från Upplands-Bro, som är en av de fem svenskar som förra hösten frihetsberövades i Tunisien. Han bedöms tillhöra Bronätverket, som har stått mycket nära Rawa Majid och Foxtrotnätverket. Människorovet som han har dömts för ägde rum sommaren 2019. I domen beskrivs hur det natten mellan den 14 och 15 juni skedde ett intensivt polisarbete för att försöka lokalisera en försvunnen man.⁴² Hans mamma fick i samband med det flera samtal från okända personer om att hon måste betala en stor summa pengar om hon ville återse sin son i livet. Mannen återfanns på morgonen den 15 juni, då han hade lyckats fly från den lägenhet i Stockholmsområdet där han hade hållits inspärrad.

Flera personer som på senare tid har knutits till nätverket "Peppar" i södra Stockholm dömdes 2019 för en utdragen kidnappning där brottsoffret hölls inspärrad i en lägenhet under en veckas tid.⁴³ Delar av händelserna filmades och på ett av klippen syntes hur en av gärningsmännen värmer en kniv med en tändare, för att sedan lägga kniven mot det gråtande brottsoffrets rygg. Nätverket Peppar uppstod som en följd av en konflikt inom Farsta/Fagersjönätverket och bedöms av polisen ha ett stort våldskapital. Grupperingen har band till Dalennätverket och flera från Peppar har dömts för brott inom ramen för konflikten med Foxtrot.

Flera av de senare kidnappningsfallen i granskningen har att göra med just Foxtrot och de mycket uppmärksammade konflikter som nätverket har varit involverat i. Bland annat en brutal kidnappning i Sundsvall av tre pojkar, som fördes bort och skadades. En av dem utsattes för en tortyrliknande misshandel och lämnades helt naken i skogen. De två andra pojkarna knivskars så svårt att de var nära att dö. Pojkarna befann sig i staden på uppdrag av Foxtrotnätverket med anledning av planer på att mörda en eller flera personer inom Sundsvallsfalangen av det så kallade Dalennätverket. Planerna avslöjades dock, och i stället blev pojkarna angripna av personer från "motståndarsidan". I ett annat fall blev en man kidnappad i syfte att fungera som ett lockbete för att få tag i hans kompis, som hade stulit narkotika från Foxtrotnätverket. Flera personer från olika platser i landet har dömts för inblandning i det människorovet.⁴⁴

42 Dom i Södertörns tingsrätt, 2019.

43 Dom i Södertörns tingsrätt, 2019.

44 Dom i Sundsvalls tingsrätt, 2024.

Personer med anknytning till mc-gäng utgör en knapp tredjedel av dem som har en nätverkskoppling. Bland dessa hittar vi exempelvis medlemmar ur Bandidos MC, Satudah MC och No Surrender MC, liksom medlemmar i Bandidos supportergruppering X-team eller personer i klubbar som ingår i supportermiljöerna kring Bandidos och Hells Angels.

Ett exempel är fyra män ur de kriminella mc-gängen Bear Jaws och Kvillebäcken MC, som i november 2017 förde bort en man som var prospect i Bear Jaws. Båda klubbarna hade vid tiden nära band till Bandidos MC. Männen tvingade in prospecten i en bil och körde honom till en parkeringsplats där han hotades, blev slagen och krävdes på en stor summa pengar.⁴⁵ En av gärningsmännen, som senare blivit fullvärdig medlem i Bandidos, ska under kidnappningen ha uttryckt att brottsoffret "pissar på mig och min väst". Bland bevisningen fanns bland annat avlyssnade telefonsamtal från tiden innan kidnappningen, där man kunde höra den senare Bandidosmedlemmen säga att "han ska få springa den lilla fetknoppen". Han och de tre medgärningsmännen dömdes för mindre grovt människorov.

En efterlyst man som befann sig i Barcelona tog hjälp av Bandidos MC för att driva in en skuld, vilket skulle leda till en omskriven kidnappning med tortyrinslag i Västsverige i början av 2019. De två brottsoffren ville inte kommentera eller kännas vid brottsmisstankarna under rättegången, men tingsrätten ansåg det ändå bevisat att de den 22–24 februari hade blivit bortförda och inspärrade i ett hus.⁴⁶ Där hade de tejpats till händer och fötter och den ene av dem, som ska ha varit skyldig pengarna, blev också misshandlad genom sparkar och slag och skadad med en bormaskin. En av dem som dömdes för inblandning i kidnappningen var en man som vid tiden hade en hög position inom Bandidos. Även hans bror, en känd idrottsman, dömdes för människorov.

Om gängkriminaliteten på något vis har påverkat de senaste årens ökning av kidnappningsdomar är svårt att säga, då andelen gängkopplade har gått upp och ned från olika år utan att någon tydlig trend kan skönjas. De flesta som Acta Publica kan koppla till andra kriminella nätverk än mc-gäng har dömts de senaste fem åren. Man bör dock ha i åtanke att rättsväsendet under samma tid har arbetat allt mer intensivt med att koppla individer till olika nätverk. Det speglar sig sannolikt i resultatet.

⁴⁵ Dom i Skaraborgs tingsrätt, 2018.

⁴⁶ Dom i Alingsås tingsrätt, 2019.

Klart är ändå att en betydande andel av de kidnappningar i Sverige som har lett till fällande domar har begåtts av personer som kan knytas till olika kriminella grupperingar. Vi ser inte många exempel på att hela nätverk eller gäng står bakom ett människorov, det vill säga att gärningen görs i grupperingens namn som ett led i en större konflikt eller som en strategisk åtgärd för att komma åt motståndaren. Däremot är det vanligare att en eller två gärningsmän bland flera kan vara knutna till en kriminell gruppering. Blotta vetskapen om att förövarna kan ha ett nätverk eller gäng bakom sig är naturligtvis något som bidrar till maktövertaget gentemot brottsoffren, och som innebär ett skrämsekapital som gärningsmännen säkerligen drar nytta av. Detta oavsett om det hela verkligen har varit sanktionerat av grupperingen eller inte.

Brottsoffren

Det kan vara både chockartat och skrämmande att utsättas för brott, särskilt om brottet är integritetskränkande, som människorov och andra våldsbrott är. Det kan leda till många olika reaktioner hos brottsoffret, både fysiska och psykiska.⁴⁷ Till exempel kan kroppen få ett stresspåslag som leder till symptom som tryck över bröstet, illamående, yrsel, magproblem och svårt att sova.

Det är vanligt att känna rädsla och oro eller att bli känslomässigt avstängd. Andra psykiska reaktioner är ilska, ångestkänslor och hämndtankar. Mer långvariga psykiska konsekvenser är att personen hamnar i en depression eller ett ångesttillstånd. En mindre grupp brottsoffer blir traumatiserade och sådana reaktioner sitter ofta kvar under mycket lång tid. Vissa typer av brott ökar risken att utsättas för traumatisering, till exempel grovre sexualbrott, våldtäkt eller brott som innebär hot mot livet. PTSD är en typ av traumatisering.⁴⁸

Konsekvenser för de kidnappade

I Acta Publicas granskning finns många exempel på att brottsoffret under själva människorovet upplever stor dödsångest och rädsla. Det är också mycket tydligt att kidnappningarna kan leda till svåra psykiska problem som ångest, depression och PTSD.

För fyra år sedan kidnappades en man i Värmland av bekanta som han hade en skuld till. Kvällen innan hade de varit på samma fest. Mannen tvingades in i en bil och kördes ut i skogen, där han blev slagen med batong. Gärningsmännen sparkade och stampade på honom när han låg på marken, samtidigt som de filmade misshandeln som pågick i uppemot en timme. Efter halva tiden tvingades han klä av sig naken och vid ett tillfälle hotade en av männen med att ”skära en grimma” i hans ansikte med kniv. Efter misshandeln åkte de tillbaka till mannens lägenhet, där han fick plocka ihop saker till gärningsmännen och skriva på ett kontrakt att han hade sålt sakerna. För tingsrätten berättade mannen att han under händelsen trodde att han kanske skulle dö, och att han efteråt

47 Brottsoffermyndigheten, ”Reaktioner på brott och bemötande av brottsoffer”, filmer, [Länk](#)

48 Brottsoffermyndigheten, ”Reaktioner på brott och bemötande av brottsoffer”, filmer, [Länk](#)

har flyttat och fått skyddade personuppgifter. Händelsen gjorde att han började sova mycket dåligt, inte mer än två timmar per natt, plågad av mardrömmar. Han fick svårt att gå av misshandeln och hade ont i flera månader. Enligt sin psykolog hade han drabbats av PTSD och han fick ställa sig i kö för traumabehandling.⁴⁹

En man som kidnappades i Skåne 2019 blev bland annat sparkad och slagen. Han tvingades även ligga i timmar inne på en mörk toalett bredvid en kattlåda och fick klä av sig naken. Efter händelsen blev han sängliggande i nästan två veckor med stor ångest och funderingar på “om han skulle lägga in sig på psyket”. En månad efter händelsen träffade han en psykolog och fick diagnoserna PTSD, depression, ångest och social fobi. För tingsrätten berättade han att han hade tvingats medicinera med flera olika läkemedel mot depression och sömnbesvär efter kidnappningen.⁵⁰

Att drabbas av fysiska skador av varierande grad är också väldigt vanligt, eftersom den kidnappade i de flesta fall utsätts för våld, ibland mycket grovt och tortyrliknande. En del kidnappningar innebär även sexuella övergrepp och våldtäkt. För den som utsatts för svår misshandel, kan de fysiska skadorna ta lång tid att läka och leda till livslånga besvär.



Bilder från läkarundersökningen av skador på en man som var med om en brutal och utdragen kidnappning.

49 Dom i Vänersborgs tingsrätt, 2020.

50 Dom i Helsingborgs tingsrätt, 2019.

En kvinna i 30-årsåldern, som kidnappades i Skåne 2019, blev inlagd på sjukhus i flera dagar efter händelsen för att operera sår på benen och laga en skadad tand. Såren blev senare infekterade, så vårdbesöken fortsatte i över en månads tid. Kvinnan fick känselbortfall i ena benet och mycket ont i bland annat rygg och revben. Hon sov dåligt och drömde mardrömmar om det som hade hänt. Hon ”rör sig inte ute i samhället på samma sätt som tidigare och vågar inte vistas på vissa platser”, står det i domen.⁵¹

En man i 30-årsåldern hamnade på sjukhus i en vecka efter att ha kidnappats sommaren 2018 i Skåne av tre mer eller mindre bekanta personer. Han misshandlades under människorovet med sadistiska och tortyrliknande inslag, bland annat drogs hans tänder ut, håret skars av och salt hällades i hans knivsår. Dessutom blev han bunden, filmad på ett förnedrande sätt och tvingades klä av sig. 30-åringen kände dödsångest under händelsen och efteråt hade han svåra smärtor, som gjorde det omöjligt att sova. Till en början kunde han inte resa sig ur sängen. Smärtorna i käken och näsbenet gjorde det svårt att äta och han kunde bara äta mjuka saker. Utöver de fysiska skadorna led han av mardrömmar och tänkte på händelsen hela tiden. Han kände sig hotad och rädd och fick bo på skyddad ort. Han kunde inte vara bland människor efteråt och ”känner inte att han vill leva längre”.⁵²

Det är inte ovanligt att hela livet påverkas för brottsoffren. En studie från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) från 2017⁵³ visar att våldsbrott får stora konsekvenser för offrens hälsa och arbetsliv och att de i högre utsträckning förlorar arbetet, blir sjukskrivna och har lägre inkomster. Det finns flera exempel i Acta Publicas sammanställning på sådana negativa livskonsekvenser.

År 2015 kidnappades en restaurangägare av flera män, som hotade att skada och döda honom eller bränna ner hans hus. Händelsen gjorde att mannen sålde alla sina restauranger och funderade på att flytta.⁵⁴

En kvinna i Stockholmstrakten var så rädd efter att hon hade blivit kidnappad att hon låste in sig med barnen hemma. Hon vågade inte låta barnen gå till skolan eller till sina aktiviteter, vilket ledde till att socialtjänsten tillfälligt placerade barnen i ett familjehem.⁵⁵

51 Dom i Lunds tingsrätt, 2019.

52 Dom i Helsingborgs tingsrätt, 2019.

53 IFAU, 2017, “The price of violence: Consequences of violent crime in Sweden, [Länk](#)

54 Dom i Blekinge tingsrätt, 2015.

55 Dom i Attunda tingsrätt, 2023.

I april 2016 kidnappades en gymnasieelev i Västergötland. Efter kidnappningen kände han sig hotad och slutade att gå ut. Han gick inte till skolan mer den terminen och kunde inte ta studenten som planerat.⁵⁶

Anhöriga till brottsoffren kan också påverkas. I Västsverige kidnappades en man från sitt hem och fördes till olika platser långt hemifrån under nästan tre dygn. Han hotades med vapen och misshandlades, vid ett tillfälle med kniv. Mannens mamma krävdes på pengar och en film skickades till henne. I filmen fick hon se sonen sitta på knä i ett skogsområde med bar överkropp och blödande skärskador, och hur han blev skenavrättad.

Efter händelsen blev mamman sjukskriven i en månad på grund av psykisk stress. 21-åringen själv hade ärr över hela ryggen och problem med ena handen. Polisen rådde honom efter kidnappningen att inte befinna sig på vissa platser i Sverige. Han var hemlös i ett halvår och bodde i sin bil, förlorade sin sambo, sitt hem och alla sina saker. ”Han har förlorat allt man kan tänka sig”, står det i domen. Vännerna vågade inte ha kontakt med mannen på grund av rädsla att själva bli utsatta. Efter händelsen kände han en ständig stress och sov bara två timmar per natt. Han berättade för tingsrätten att han på grund av sin hemlöshet bara fick akutvård, men ingen psykologisk hjälp.⁵⁷

Vilka är det som kidnappas?

Acta Publicas kartläggning gäller främst de dömda, men genomgången av domar har även gett inblick i vilka det är som utsätts för människorov. Kidnappningar som den av miljonärssonen Erik Westerberg eller Sibavd:n Fabian Bengtsson i början av 2000-talet lyser med sin frånvaro. Visserligen är pengar det allra vanligast förekommande motivet som vi har identifierat i domarna, men ofta handlar det om relativt små summor och personerna som utsätts är ytterst sällan välbärgade eller framstående. Inte heller är det vanligt med andra ”klassiska” typer av kidnappningar som gärna porträtteras i populärkultur, såsom barn som rövas bort eller kidnappningar med politiskt motiv.

I stället är det många fall av narkotikaskulder – verkliga eller påhittade – som leder till kidnappningar, enligt sammanställningen. Det är vanligt förekommande att gärningsmän och brottsoffer känner varandra sedan tidigare. De kanske umgås i samma kriminella eller

56 Dom i Skaraborgs tingsrätt, 2016.

57 Dom i Göteborgs tingsrätt, 2023.

missbrukarkretsar. Gärningsmännen är till största del unga män, och det är ett mönster som åter ses även hos brottsoffren. Det är inte ovanligt att brottsoffret blir hotat att inte anmäla händelsen till polisen och det finns sannolikt ett mörkertal av kidnappningar som aldrig ens anmäls. Det finns flera exempel på domar där målsägaren inte alls vill delta i brottsutredningen eller hävdar att hen inte vet vem som är gärningsman, trots att det framgår tydligt att hen vet det.

Ett exempel på att det kan röra sig om små summor som kidnapparna försöker få ut är bland annat den 19-årige kille i Skåne som 2019 tvingades med i en bil av två personer på grund av en cannabisskuld på 900 kronor.⁵⁸ Han hotades med pistol och gärningsmännen tvingade honom att ringa runt till kompisar för att få ihop 5 000 kronor.

Ett annat exempel är när två personer i södra Stockholm spärrades in i en lägenhet sommaren 2019. De två inspärrade personerna gick båda på metadonbehandling och en av dem var sjukpensionär. Kidnappningen slutade med att gärningsmännen lyckades ta ut cirka 10 000 kronor från sjukpensionärens konto.⁵⁹

Sammantaget är det relativt ovanligt att brottsoffren i granskningen kvalar in som "ideala brottsoffer". Enligt den norske kriminologen Nils Christies kriterier är ett "idealt brottsoffer" en svag och felfri person som utsätts av en okänd och "ond" gärningsperson. Personer som inte motsvarar de förväntningarna kan ha svårare att uppfattas som brottsoffer, både av sig själva och av omgivningen.⁶⁰

Det syns även när det gäller brottsskadeersättning. Brottsoffer som inte har fått full ersättning genom skadestånd eller försäkring, eller om gärningsmannen är okänd, kan få brottsskadeersättning, som betalas ut av Brottsoffermyndigheten. Det finns emellertid en jämningsbestämmelse i brottsskadelagen, som innebär att ersättningen ska minskas om brottsoffret har utsatt sig för en ökad risk att skadas. En av jämningsgrunderna är om det finns en koppling till kriminell verksamhet som brottsoffret kan ha varit involverad i och därför har utsatts för brott. Då brukar ersättningen sättas ned till noll. Människorov är ett av flera brott där det inte är helt ovanligt att ersättningen uteblir på grund av just den omständigheten, uppger Brottsoffermyndigheten.⁶¹

Ett exempel är en man som kidnappades i september 2020 och i samband med det utsattes för synnerligen grov misshandel, bland

58 Dom i Helsingborgs tingsrätt, 2019.

59 Dom i Södertörns tingsrätt, 2020.

60 Brottsofferjouren, "Begreppet brottsoffer". [Länk](#).

61 Telefonintervju, 17 april 2024.

annat genom att ett finger klipptes av med en sekator. Han ansökte om brottsskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten, som i april 2022 kom fram till att mannen visserligen hade utsatts för ett brott som kan ge rätt till ersättning, men att brottet med stor sannolikhet hade att göra med narkotikahandling som mannen själv varit inblandad i. Därför ansågs han ha utsatt sig för en högre risk att skadas och fick således ingen ersättning.⁶²

Samma bedömning gjorde Brottsoffermyndigheten i februari i år för en man som hade ansökt om brottsskadeersättning för en kidnappning, där han blev slagen och hotad och tvingad att lämna ifrån sig sin bil, ett smycke och pengar. Mannen fick ingen ersättning, med hänvisning till att han hade lärt känna gärningsmännen via narkotikaaffärer.⁶³

Barn

Som konstaterats tidigare så har ett 80-tal barn under 18 år varit inblandade som förövare i människorov. Men det är också så att minderåriga faller offer för kidnappningar, något som förekommer i flera av de undersökta tingsrättsdomarna.

I ett av fallen som slutade i mord var exempelvis offret bara 17 år gammalt.⁶⁴ Det finns också några fall där 14-åringar har kidnappats, bland dem en flicka som hade avvikit från sin placering vid ett hvb-hem.⁶⁵ En man i Stockholms län drog in en tioårig flicka i sin bil, men hon lyckades fly. Dessförinnan hade han gjort internetsökningar på bland annat "hur våldtar man".⁶⁶

Våren 2020 blev en nioårig flicka i Östergötland utsatt för ett människorov, där hon drogs in i en skogsdunge och utsattes för en synnerligen grov misshandel och en grov våldtäkt. Gärningsmannen var en 39-åring som även några år tidigare hade gjort sig skyldig till ett grovt sexualbrott mot barn.⁶⁷

Bland tingsrättsdomarna finns även ett mycket omrapporterat fall från Västmanland. Ett par dömdes för att ha begått olika grova brott mot två barn, däribland människorov av det ena.⁶⁸ Gärningen bedömdes senare i hovrätten i stället som olaga frihetsberövande.⁶⁹

62 Beslut om brottsskadeersättning, Brottsoffermyndigheten, 2022.

63 Beslut om brottsskadeersättning, Brottsoffermyndigheten, 2024.

64 Dom i Nacka tingsrätt, 2023.

65 Dom i Södertörns tingsrätt, 2023.

66 Dom i Solna tingsrätt, 2019.

67 Dom i Norrköpings tingsrätt, 2020.

68 Dom i Västmanlands tingsrätt, 2023.

69 Dom i Svea hovrätt, 2024.

Analys

I den här unika granskningen kastar Acta Publica ljus på kidnappningar – ett brott som trots sin allvarliga och ofta brutala karaktär inte har fått särskilt mycket uppmärksamhet, utöver rapportering kring enskilda fall. Vi kan visa hur antalet tingsrättsdomar rörande människorov har ökat kraftigt mellan åren 2015 och 2023. Från att i början av tidsperioden ha legat på runt ett 20-tal årligen, har de varit över 50 per år på senare tid. Om utvecklingen under första halvåret 2024 fortsätter, så står sig trenden även i år. Antalet dömda för olika typer av människorovsbrott följer samma utveckling och en granskning av väckta åtal och avgjorda mål i tingsrätterna visar att även de har blivit fler på senare år.

När vi granskar domarna framträder en särskilt tydlig motivbild bakom kidnappningarna: pengar. I nära 80 procent av domarna har syftet helt eller delvis varit att få ekonomisk vinning. Slående är att det många gånger kan handla om relativt små summor pengar som man vill komma över eller får med sig från kidnappningarna. Samtidigt ska vi ha i åtanke att de fall som här har granskats är de där gärningsmännen har “misslyckats” och åkt fast.

Att utsätta brottsoffret för våld eller att hämnas en tidigare händelse är andra vanliga motiv. Granskningen tyder på att gärningsmän och offer ofta är bekanta med varandra sedan innan och att brotten sker inom redan kriminella miljöer. Ett tydligt tecken på det sistnämnda är att narkotika så ofta är inblandat, exempelvis i form av att kidnappningen grundar sig i en narkotikaskuld eller att den sker under drogpåverkan.

I bästa fall är ökningen av antalet åtal och domar rörande människorov bara ett utfall av att rättsväsendet har blivit bättre på att upptäcka och stoppa kidnappningar. I sämsta fall är det så att det är en metod som har blivit allt mer utbredd. Det är i alla fall en uppfattning som finns på flera håll inom polisen – att kidnappningarna de facto har blivit fler.

Det är svårt att säkert uttala sig om vad en ökning skulle kunna bero på. Sett till motivbilderna kan en delförklaring vara att det numera går både snabbare och lättare att föra över pengar eller ta lån digitalt. De flesta bär i dag ständigt med sig sin mobil och har via den direkt tillgång till sitt bankkonto. Kidnapparna kan alltså i många fall omedelbart få de pengar som de är ute efter och slipper ta omvägen via en uttagsautomat.

Analysen av domarna visar att vapen har förekommit vid flera människorov, liksom hot om att sprida vidare bilder och filmer på sociala medier. Kanske kan också utökade möjligheter att använda sig

av den här typen av maktmedel ha motiverat fler gärningsmän till att begå människorov. Det går heller inte att utesluta det faktum att det går "trender" även i brottslighet, och att kidnappningar som metod helt enkelt kan ha spridit sig inom kriminella kretsar. Det är också tydligt vid en läsning av domarna att konflikter kopplade till narkotika har drivit fram många kidnappningar, liksom att användandet av droger har medverkat till att släppa spärrarna hos vissa gärningspersoner.

En annan faktor skulle kunna vara nätverkskriminalitetens utbredning i Sverige. En femtedel av de nära 940 personerna som är dömda för inblandning i människorov kan Acta Publica på olika sätt koppla till kriminella nätverk eller mc-gäng. Huruvida det har påverkat en eventuell ökning av människorov är dock svårt att uttala sig om, då ett sådant samband inte går att bekräfta genom den här kartläggningen. En omständighet som kan inverka på möjligheten att dra den sortens slutsatser är att kidnappningar är en typ av brott där mörkertalen sannolikt är omfattande, då många brottsoffer drar sig för att anmäla. Oviljan att blanda in polisen är särskilt stark inom grovt kriminella kretsar. Att kidnappas innebär att hamna i en svag och underordnad position – inte minst om händelsen har innehållit förnedrande moment – och för en del utsatta kan det vara viktigt att inte befästa den bilden, eller ens erkänna att man är ett brottsoffer. Särskilt om man redan befinner sig i en miljö där makt och skrämselkapital spelar en avgörande roll.

Intressant att notera är att det sällan är personer i de högre leden inom nätverk och gäng som är inblandade i kidnappningarna, enligt vår bedömning av de granskade personerna. Kanske undviker man i dessa kretsar att utföra kidnappningar mot varandra, då det riskerar att driva på allvarliga konflikter. Eller så är personer i de högre skikten bara ännu mer måna om och skickliga på att hålla polisen utanför.

Alldeles oavsett tidigare inblandning i kriminalitet kan vetskapen om att det finns bilder och filmer från kidnappningen, som riskerar att spridas, vara ytterligare en anledning för den utsatta att inte blanda in myndigheterna. Dessutom framgår det i domarna att gärningsmännen ofta gör klart för sina offer att det innebär mer problem om polis kontakts.

Som vi har kunnat visa i rapporten kan konsekvenserna bli enorma för den som utsätts för ett människorov, och det som har hänt kan följa med under lång tid. En tonårspojke i Stockholm kidnappades 2019 av flera personer som tvingade in honom i en bil och höll honom fången under flera timmars tid. Efteråt har han berättat hur händelsen fick honom att isolera sig och känna att han inte kunde lita på någon. En

kompis har beskrivit hur tonårspojken blev mer paranoid. Fyra år senare hittades en ung man knivdödad i Bagarmossen i södra Stockholm. Efter en dryg vecka kom en 20-årig man in till polisen och erkände dådet. Det skulle visa sig att det var 20-åringen som 2019 hade kidnappats, och att den nu mördade mannen hade varit en av gärningsmännen. 20-åringen dömdes senare till livstids fängelse för mordet, som enligt rätten hade varit planerat och där kidnappningen pekades ut som ett tänkbart motiv.⁷⁰

Vi påstår inte att det finns en risk att alla som utsatts för en kidnappning kommer att sluta som mördare. Men ovanstående händelse är – givetvis utan att på något sätt ursäkta gärningen – ett exempel på hur djupa spår ett människorov kan sätta.

Den här granskningen av nära 380 domar innehåller minst lika många offer för kidnappningar, och då talar vi bara om de direkt utsatta. Runt dem finns anhöriga och vänner, som på olika sätt har påverkats negativt av det som har hänt. Vi måste också återigen påminna oss om att det här kan vara toppen av ett isberg, då risken är uppenbar att många kidnappningar inte kommer till polisens kännedom, liksom att en betydande andel misstänkta människorov aldrig leder till åtal och fällande domar.

Tanken på vad det här kostar samhället i form av mänskligt lidande och ekonomiska resurser är svindlande. Om det är så att en utveckling med allt fler människorov har gått under radarn, så är det hög tid att uppmärksamma det nu.

70 Domar i Södertörns tingsrätt och Svea hovrätt, 2023 respektive 2024.

Läs fler rapporter från Acta Publica

Med våra unika informationstillgångar och höga researchkompetens försöker vi bidra till att genomlysa samhället och på så sätt medverka till en bättre och klokare värld. Rapporterna finns för gratis nerladdning på vår hemsida, actapublica.se. Där kan du också sätta upp dig på en utskickslista för kommande rapporter.



Mc-relaterad kriminalitet

[Nulägesrapport 24 kv3](#)

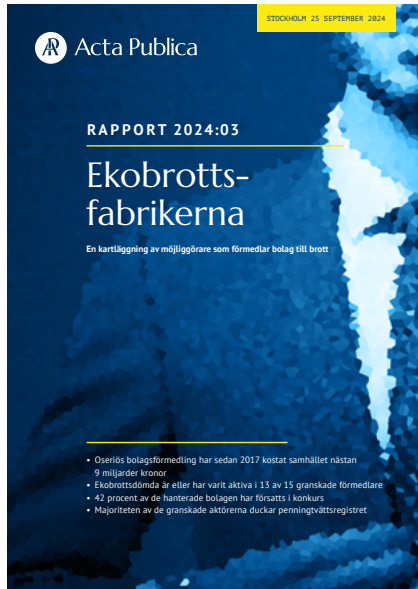
[Nulägesrapport 24 kv2](#)

[Nulägesrapport 24 kv1](#)

[Nulägesrapport 23 kv4](#)

[Nulägesrapport 23 kv3](#)





Organiserad brottslighet

[Ekobrottsfabrikerna](#)

[Årsrapport 2023: Nätverks-
kriminaliteten i Sverige](#)

[Under radarn](#)

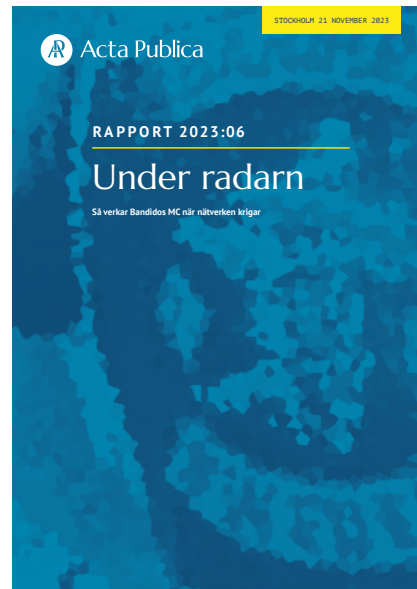
[Makten nästa](#)

[Slutet](#)

[Möjliggörarna](#)

[Klanerna](#)

[No Surrender MC](#)





Brottslighet övrigt

[Godtyckligt dömda](#)

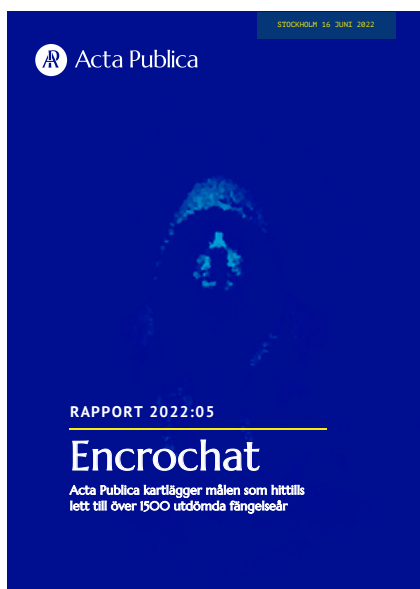
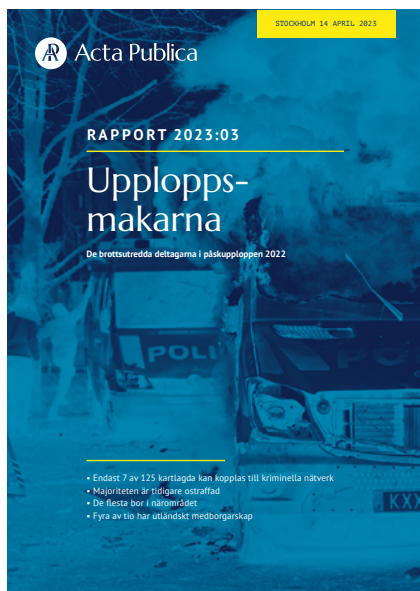
[Dömnda till vård](#)

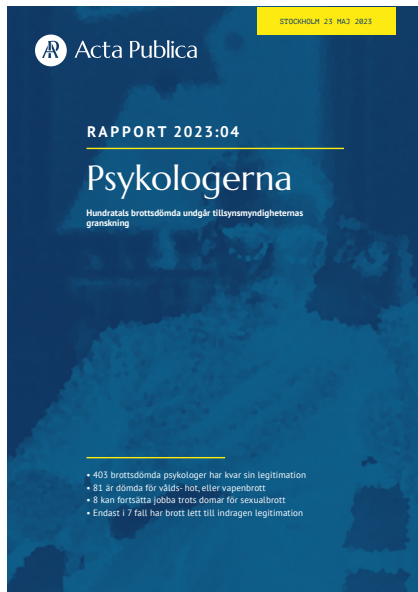
[Upploppsmakarna](#)

[Terrormisstänkta](#)

[Encrochat](#)

[Förebilderna](#)





Samhällsfrågor

[Psykologerna](#)

[Kandidaten](#)

[Ur mylla brun](#)

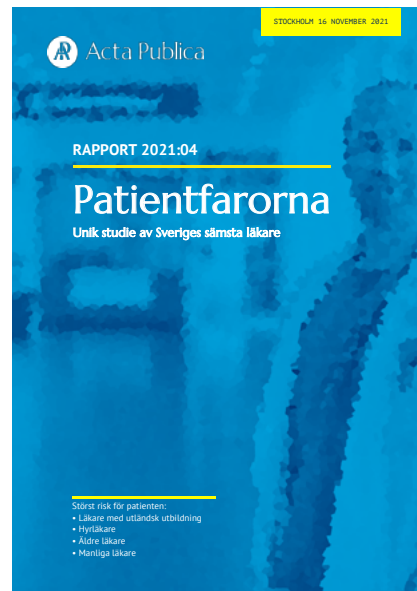
[Lärarna](#)

[Patientfarorna](#)

[Högskoleprovet](#)

[Politikerna](#)

[Affärer med islamistiska
extremister](#)



Offentlighet och sekretess

[Årsrapport 2023](#)

[Årsrapport 2022](#)

[Årsrapport 2021](#)

[Årsrapport 2020](#)